

Міністерство освіти і науки України

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

кафедра практики англійської мови і методики її навчання

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри практики англійської мови

і методики її навчання

кандидат філологічних наук, доцент

_____ В.Д.Сліпецька « _____ » 2025 р.

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У
МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ НА ОСНОВІ ВІДЕОДЕБАТІВ**

Спеціальність: Середня освіта. Мова та література (Англійська мова та зарубіжна література)

Освітня програма: Середня освіта (Мова і література (англійська)).

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації: Магістр середньої освіти. Вчитель англійської мови та зарубіжної літератури

Автор роботи Яцків Ірини Володимирівни

Науковий керівник кандидат педагогічних наук,

доцент Сосяк Мирослава Миколаївна _____

підпис

Дрогобич, 2025

**Дрогобицький державний педагогічний університет
Імені Івана Франка**

Зав. кафедрою

(підпис)

(дата)

Завдання

на підготовку магістерської роботи

Тема Методика формування комунікативної компетентності
старшокласників у монологічному мовленні на основі відеодebatів

Керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Сосяк Мирослава Миколаївна

1. Студент - Яцків Ірина Володимирівна
2. Перелік питань, що підлягають висвітленню у магістерській роботі
 - вивчити особливості формування англomовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні в старшій школі;
 - проаналізувати дебати як освітню технологію;
 - проаналізувати принципи відбору відеоматеріалів дебатів для навчального процесу;
 - описати система формування комунікативної компетентності в монологічному мовленні в старшій школі на основі відео дебатів
 - розкрити поетапність у формуванні комунікативної компетентності в монологічному мовленні в старшій школі на основі відео дебатів-
 - експериментально перевірити ефективності запропонованої методики.
3. Список рекомендованої літератури
 1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
 2. Морська Л. І. Інноваційні технології навчання іноземних мов у середній школі. – Київ : Освіта України, 2018. – 214 с.
 3. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.
 4. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. – 6th ed. – New York : Pearson Education, 2014. – 418 p.
 5. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1 (1). – P. 1–47.

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником,
---	-------------	------------------	--------------------------------

			кафедрою
1.	Відбір та опрацювання наукової літератури з теми дослідження	вересень-жовтень 2024р	
2.	Аналіз теоретичних основ формування комунікативної компетентності у монологічному мовленні	листопад-березень 2024-2025рр.	
3.	Аналіз теоретичних положень застосування матеріалів відео дебатів у навчанні іноземних мов	квітень-червень 2025р.	
4.	Розробка комплексу завдань для формування комунікативної компетентності з використанням матеріалів відеодебатів, проведення експериментального дослідження та обробка отриманих результатів.	вересень-жовтень - 2025р.	
5.	Оформлення висновків, літератури, підготовка презентації.	листопад 2025р.	

3. Дата видачі завдання вересня 2025 р.

4. Термін подачі роботи керівнику .11. 25р.

5. З вимогами до виконання магістерської роботи і завданням ознайомлений (а) _____

(підпис студента)

6. Керівник _____
(підпис)

Оцінка за стобальною шкалою _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою

Оцінка за період навчання (за результатами зведеної відомості)

Коротка мотивація захисту:

[illegible]

Голова ДЕК

підпис

прізвище, ім'я

Секретар ДЕК

підпис

прізвище, ім'я

Анотація

Яцків Ірина Володимирівна Методика формування комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні на основі відеодebatів

У магістерській роботі розглядається методика формування комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні на основі використання відеодebatів на уроках англійської мови. Визначено, що відеодebати сприяють розвитку умінь аудіювання, логічного мислення, аналізу та критичної оцінки інформації, а також активізують лексико-граматичний запас учнів. Запропоновано послідовність етапів роботи з відеоматеріалом: преддемонстраційний, демонстраційний та післядемонстраційний, а також методичні прийоми, такі як «глядачі та слухачі», «застиглий кадр», «один звук», «правда чи неправда», «заповнення пропусків», що забезпечують ефективне формування монологічного мовлення. У роботі підкреслюється важливість диференціації завдань залежно від рівня підготовки учнів та створення ситуації успіху, що мотивує до активного мовленнєвого спілкування. Методика може бути використана як в традиційній, так і у змішаній формі навчання для розвитку комунікативних та соціокультурних умінь старшокласників.

Ключові слова: монологічне мовлення, компетентність, відео дебат, критичне мислення, аудіювання, підходи, принципи, методи, етапи.

Abstract

Irina Volodymyrivna Yatskiv Methodology of Developing Senior Students' Communicative Competence in Monologic Speech Based on Video Debates

The master's thesis examines the methodology for developing senior students' communicative competence in monologic speech through the use of video debates in foreign language lessons. It is determined that video debates contribute to the development of listening skills, logical thinking, analysis, and critical evaluation of information, as well as the activation of students' lexical and grammatical knowledge. A sequence of stages for working with video material is proposed: pre-viewing, viewing, and post-viewing, along with methodological techniques such as “viewers and listeners,” “frozen frame,” “single sound,” “true or false,” and “gap-filling,” which ensure effective formation of monologic speech. The study emphasizes the importance of differentiating tasks according to students' proficiency levels and creating a situation of success that motivates active verbal communication. This methodology can be applied in both traditional and blended learning formats to develop communicative and socio-cultural skills in senior students.

Keywords: monologic speech, competence, video debates, critical thinking, listening, approaches, principles, methods, stages.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	
1.1. Особливості формування англомовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні в старшій школі.....	12
1.2. Дебати як освітня технологія: сутність, принципи та класифікації.....	19
1.3. Відбір і адаптація відеоматеріалів дебатів для навчального процесу.....	27
 РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ НА ОСНОВІ ВІДЕОДЕБАТІВ	
2.1. Система формування комунікативної компетентності в монологічному мовленні в старшій школі на основі відео дебатів.....	39
2.2. Поетапність у формуванні комунікативної компетентності в монологічному мовленні в старшій школі на основі відео дебатів.....	48
2.3. Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики.....	59
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
SUMMARY.....	75
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації, інтернаціоналізації освіти та посилення міжкультурної комунікації одним із ключових завдань навчання іноземних мов у старшій школі є формування комунікативної компетентності учнів, що передбачає здатність ефективно висловлювати власні думки в усній формі, аргументувати позицію та взаємодіяти з іншими співрозмовниками. Особливе значення у цьому контексті набуває розвиток монологічного мовлення, оскільки воно дозволяє не лише відтворювати інформацію, а й критично мислити, аргументувати та впливати на аудиторію.

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності активно досліджується у вітчизняній методиці. Так С. Ніколаєва наголошує на необхідності інтегрованого підходу до формування мовленнєвих умінь, що охоплює усі види мовленнєвої діяльності та забезпечує розвиток критичного мислення. О. Бігич досліджує методику навчання іншомовного спілкування учнів старших класів, підкреслюючи важливість автентичних матеріалів і використання інтерактивних технологій [14]. О. Глазунова, Л. Морська, акцентують увагу на використанні інноваційних освітніх технологій, зокрема цифрових ресурсів і мультимедіа, для розвитку комунікативної компетентності [2;13]. О. Тарнопольський підкреслює значущість навчальних ситуацій, наближених до реальної комунікації, з метою формування у школярів умінь аргументованого висловлювання [22].

Зарубіжна методична наука також приділяє значну увагу цій проблемі. Н. Нумес увів поняття *communicative competence*, що стало теоретичною основою для сучасних комунікативно-орієнтованих методик. D. H. Brown, J. Harmer досліджують роль мотивації та інтерактивних методів у розвитку мовленнєвої компетентності учнів [27;34]. M. Canale та M. Swain розробили модель комунікативної компетентності, що включає лінгвістичний, соціолінгвістичний, дискурсивний та стратегічний компоненти [28;29]. D. Johnson і R. Johnson підкреслюють значення дебатів та дискусій як засобу розвитку критичного мислення та співпраці у навчанні [38;39]. J. Zareva, C. Kennedy звертають увагу

на використання дебатних технологій для розвитку навичок академічного мовлення [40;48]. Т. Snider та В. Schnurer описують освітній потенціал відеодебатів як інструменту формування вміння аргументовано вести монолог і дискутувати англійською мовою [46].

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що хоча питання формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів достатньо висвітлене, методика розвитку саме монологічного мовлення на основі відеодебатів ще не отримала належного узагальнення та практичної апробації у вітчизняній педагогіці. Це визначає актуальність обраної теми, яка поєднує в собі ідеї інтерактивного навчання, критичного мислення та використання цифрових технологій.

Об'єктом магістерської роботи є монологічне мовлення на основі відео дебатів.

Предметом магістерської роботи є методика формування англomовної комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні на основі використання відеодебатів.

Мета магістерської роботи полягає у розробці та експериментальній перевірці ефективності методики формування комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні через застосування відеодебатів на уроках англійської мови.

Мета магістерської роботи обумовила виконання наступних **завдань**:

1. Проаналізувати науково-методичну літературу з проблеми формування комунікативної компетентності та розвитку монологічного мовлення.
2. Визначити психолого-педагогічні та лінгводидактичні основи використання дебатів у навчанні іноземної мови.
3. Розробити методику навчання монологічного мовлення на основі відеодебатів.
4. Розробити систему вправ і завдань для формування комунікативної компетентності учнів.
5. Провести педагогічний експеримент і проаналізувати його результати.

У процесі дослідження використовувався комплекс **методів**, які забезпечили досягнення мети та виконання поставлених завдань: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення психолого-педагогічної та методичної літератури; класифікація підходів до формування комунікативної компетентності; моделювання методики: *емпіричні*: педагогічне спостереження; експеримент.

Методологічну основу магістерської роботи становить:

- Концепція комунікативного навчання іноземних мов (С. Ніколаєва, О. Бігич, Н. Hymes, M. Canale, M. Swain).
- Теорія діяльнісного підходу в навчанні (О.Вишневський, О. Тарнопольський).
- Положення про роль інтерактивних технологій у розвитку критичного мислення та комунікативних умінь (D. Johnson, R. Johnson, J. Harmer, T. Snider, B. Schnurer).
- Сучасні дослідження з методики формування монологічного мовлення у старшій школі (О. Глазунова, Л. Морська, J. Zareva, C. Kennedy).

Гіпотеза дослідження.

Формування комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні буде більш ефективним, якщо у процесі навчання англійської мови цілеспрямовано застосовувати методику, що ґрунтується на використанні відеодebатів, оскільки це:

- створює автентичне комунікативне середовище, наближене до реальних ситуацій спілкування;
- забезпечує розвиток умінь аргументованого висловлювання, критичного мислення та вміння відстоювати власну позицію;
- сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання іноземної мови;
- інтегрує традиційні та інноваційні методи навчання, поєднуючи аудіювання, аналіз та продукування монологічних висловлювань.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що:

- Уточнено зміст і структуру комунікативної компетентності старшокласників у контексті розвитку монологічного мовлення.

- Вперше запропоновано методику формування монологічного мовлення старшокласників на основі відеодebатів.
- Розроблено систему вправ і завдань, що інтегрують перегляд, аналіз і відтворення відеодebатів у навчальному процесі.

Практичне значення магістерської роботи полягає у наступному:

- розробці методики та системи вправ , що може бути використано вчителями англійської мови старшої школи, викладачами закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти.
- матеріали дослідження можна застосовувати для підготовки навчально-методичних комплексів, факультативних курсів, позакласних занять та інтегрованих уроків.

Апробація магістерської роботи. Матеріал магістерської роботи було висвітлено у статті «Особливості формування комунікативної компетентності учнів старшої школи у монологічному мовленні» і представлено на III International Scientific and Practical Conference .International Experience in Scientific Research. Chicago, USA 23-25 October 2025. С.400-406 <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/10/INTERNATIONAL-EXPERIENCE-IN-SCIENTIFIC-RESEARCH-23-25.10.25.pdf>

Магістерська робота складається з трьох розділів, висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

1.1. Особливості формування комунікативної компетентності у монологічному мовленні в старшій школі

Комунікативна компетентність у сучасній методиці розглядається як здатність особистості ефективно й доречно використовувати іноземну мову в різних ситуаціях спілкування. Її класичну модель подали М. Canale та M. Swain (1980), виокремивши лінгвістичний, соціолінгвістичний, дискурсивний та стратегічний компоненти [28;29]. Згодом ця концепція була розширена у працях D. H. Brown (2014), Н. Hymes (1972) та інших [27; 36].

У вітчизняній науці поняття комунікативної компетентності активно досліджували С. Ніколаєва (2013), О. Бігич (2011), О. Тарнопольський (2006), які наголошують, що комунікативна компетентність не зводиться лише до знання мовних норм, а передбачає здатність продукувати цілісні висловлювання відповідно до ситуації [14; 22].

У структурі комунікативної компетентності монологічне мовлення реалізується через кілька взаємопов'язаних компонентів.

Лінгвістичний компонент охоплює знання фонетичних, лексичних і граматичних норм мови. У монологічному мовленні він проявляється у вмілому використанні правильних граматичних структур і різноманітного словникового запасу для побудови розгорнутих висловлювань [14; 28; 29].

Соціолінгвістичний компонент передбачає уміння доречно застосовувати мову відповідно до ситуації спілкування. У монологічному мовленні це реалізується у створенні культурно й стилістично адекватних висловлювань: офіційних виступів, публічних промов чи неформальних розповідей [14; 36].

Дискурсивний компонент пов'язаний із побудовою зв'язних і логічно структурованих висловлювань. У контексті монологу це означає наявність чіткої композиції (вступ, аргументація, висновок), а також використання логічних зв'язок між частинами тексту [28; 29; 34].

Стратегічний компонент відображає здатність застосовувати компенсаторні стратегії у разі мовних труднощів. У монологічному мовленні він виявляється у використанні пауз, перефразувань, прикладів чи невербальних засобів для збереження зв'язності та завершеності висловлювання [22; 27].

Соціокультурний компонент полягає в урахуванні культурних норм і контексту комунікації. Для монологу це означає опору на культурні знання, уміння зіставляти та пояснювати культурні явища у власному висловлюванні [13; 14].

Таким чином, монологічне мовлення є інтегральним проявом комунікативної компетентності, оскільки об'єднує мовні, соціокультурні, дискурсивні та стратегічні уміння учнів у єдиний процес цілеспрямованого висловлювання.

Монологічне мовлення вимагає від мовця:

- уміння логічно і послідовно будувати висловлювання [28; 29];
- здатності до аргументації, узагальнення, впливу на слухача [34; 38; 39];
- дотримання мовних і соціокультурних норм [14; 36].

Монологічне мовлення є складним психолінгвістичним процесом, що потребує високого рівня свідомої організації та планування висловлювання. Воно відрізняється від діалогічного мовлення своєю свідомо-планувальною природою, оскільки висловлювання виникає не спонтанно, а формулюється у внутрішньому плані і лише потім реалізується зовнішньо. Це передбачає попереднє продумування змісту, логіки та структури монологу, що потребує від учня концентрації уваги та активного використання пам'яті для контролю за послідовністю викладу інформації [18].

Монологічне мовлення характеризується розгорнутістю і логічною завершеністю: воно включає вступ, основну частину та висновок, що забезпечує цілісність і зрозумілість висловлювання. Цю особливість підкреслюють у вітчизняній методиці С. Ніколаєва та О. Бігич, зазначаючи, що логічно структурований монолог формує в учнів уміння планувати та аргументовано викладати думки [14]. Крім того, монолог містить емоційно-ціннісний аспект, оскільки передає ставлення мовця до змісту висловлювання

та слухачів, що стимулює розвиток емоційного інтелекту та здатності впливати на аудиторію [27]

З лінгвістичної точки зору, монологічне мовлення вимагає високого рівня зв'язності та когерентності. Учень повинен правильно поєднувати граматичні, лексичні та семантичні засоби, використовувати сполучники, займенники, повтори й синоніми для підтримки логічного зв'язку між частинами висловлювання [28; 29]. Для створення розгорнутих монологів застосовуються складні синтаксичні конструкції, підрядні й безсполучникові речення, засоби узагальнення та уточнення, що сприяє виразності і точності висловлювання [34].

У монологічному мовленні когезія відіграє ключову роль, оскільки висловлювання має бути зрозумілим і послідовним для слухачів. Основними способами передачі зв'язності монологу є:

1. Лексичні засоби

- Повтор ключових слів або словосполучень для наголошення важливих ідей. *Приклад: The main problem in education is motivation. Motivation affects students' performance. Without motivation, learning is difficult.*
- Синоніми та парафрази, щоб уникнути одноманітності та забезпечити логічний перехід. *Приклад: Students face many challenges. These difficulties can affect their learning outcomes.*

2. Граматичні засоби

- Використання займенників для посилення на вже згадані об'єкти або явища. *Приклад: Education is important. It shapes our future.*
- Підрядні речення та сполучники для об'єднання ідей у складний текст. *Приклад: Students need motivation because it influences their success.*

3. Сполучники та ввідні слова

- Використання логічних маркерів для структуризації тексту:

Послідовність: first, second, finally

Причина/наслідок: because, therefore, as a result

Протиставлення: however, on the other hand

Пояснення/приклад: for example, for instance, in other words

4. Інтонаційні та паузові засоби

В усному монологі паузи, зміни тону, наголоси на ключових словах допомагають слухачеві сприймати структуру та логіку висловлювання.

5. Структурна організація тексту

Чіткий поділ на вступ, основну частину та висновок забезпечує природну послідовність думок. *Приклад;*

Вступ: *Today I want to discuss the role of motivation in learning.*

Основна частина: *Motivation affects students' performance because it encourages them to study and participate.*

Висновок: *Therefore, teachers should focus on motivating students to achieve better results.*

Усі ці засоби працюють разом: лексичні повтори, сполучники, займенники та структурованість допомагають зробити монолог зрозумілим і логічно зв'язаним, а інтонація підкреслює важливі частини висловлювання.

Монологічне мовлення також характеризується стилістичною варіативністю: воно може виконувати функції опису, розповіді, роздуму чи переконання, що передбачає володіння різними стилістичними реєстрами й жанрами мовлення [36]. Важливим аспектом є інтонаційне та просодичне оформлення, яке дозволяє виділити смислові центри, регулювати паузи та підтримувати увагу слухачів.

Монологічне мовлення у формі **опису, розповіді й міркування** має специфічні лінгвістичні ознаки, що відображають його функціональне призначення [14].

Монолог-опис виконує функцію передачі образу об'єкта, явища чи ситуації і концентрується на характеристиках і властивостях предмета. Його лексика насичена прикметниками, прислівниками та іменниками, що описують ознаки об'єкта, наприклад *colorful, tall, modern, wide*. У синтаксисі переважають прості та складнопідрядні речення, що уточнюють деталі, як у висловленні: *The classroom is spacious and bright, with large windows that let in plenty of sunlight.*

Логічна структура опису зазвичай організована від загального до конкретного або навпаки, часто з використанням маркерів послідовності (*first, next, finally*). Стилїстика монологу-опису, як правило, нейтральна або експресивно-позитивна, а часові маркери подій не обов'язкові, оскільки основний акцент робиться на характеристиках об'єкта.

Монолог-розповідь має на меті переказ подій у хронологічній послідовності і концентрується на дії та розвитку сюжету. Для цього в його лексиці переважають активні дієслова, слова, що вказують на часову послідовність подій (*first, then, afterwards*). У синтаксисі часто використовуються часові конструкції, дієслова минулого часу та складнопідрядні речення для об'єднання подій. Наприклад: *Yesterday I visited the museum. First, I saw the art exhibition, and then I went to the science section.* Логічна структура розповіді передбачає чітку хронологію: вступ, події та висновок або результат. Стилїстика може бути емоційно насиченою, оскільки учень оцінює та коментує події.

Монолог-міркування спрямований на висловлення суджень, аргументацію та переконання, концентруючись на причинно-наслідкових зв'язках і доказах. Його лексика включає абстрактні та узагальнюючі терміни, логічні маркери (*because, therefore, thus, in my opinion*) та оцінні слова (*important, necessary, significant*). Синтаксис монологу-міркування представлений складнопідрядними конструкціями, умовними реченнями та структурами, що відображають причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад: *Learning a foreign language is important because it opens opportunities for communication and personal development.* Логічна структура цього жанру включає вступ (тезу), аргументацію та висновок, із використанням логічних переходів та структурованих доказів. Стилїстика міркування зазвичай офіційно-наукова або навчальна, із прагненням до точності та переконливості.

Таким чином, лінгвістичні особливості різних типів монологу визначаються його функціональною спрямованістю. Монолог-опис фокусується на ознаках об'єкта, його характеристиках і деталях; монолог-розповідь – на хронології подій, послідовності дій і розвитку сюжету; монолог-міркування – на

причинно-наслідкових зв'язках, аргументації та переконливості висловлювання. Усі ці жанри потребують логічної структури, когерентності та лексико-граматичної точності, що є ключовими для формування монологічного мовлення та комунікативної компетентності учнів старшої школи.

Не менш значущим є соціокультурний аспект монологу: будь-яке висловлювання відбувається у певному комунікативному контексті та з урахуванням адресата. Це вимагає від учня соціолінгвістичної компетентності – уміння обирати адекватні мовні форми та культурно відповідні приклади [14; 28; 29].

Одним із проявів соціокультурного аспекту є вибір мовних засобів відповідно до соціального контексту. Мовець обирає лексику, граматичні конструкції та стилістичні форми залежно від ситуації спілкування. Наприклад, у публічній промові або на науковій конференції використовується офіційно-науковий стиль, як у висловленні: *It is essential to analyze the data carefully...*, тоді як у розмові з друзями допускаються розмовні форми: *So, I went to the park and....*

Важливим проявом є також врахування культурних норм і цінностей, що допомагає уникати комунікативних помилок і забезпечує адекватне сприйняття висловлювання. Це проявляється, зокрема, у висловлюваннях про традиції, свята, соціальні явища, де мовець демонструє знання культурного контексту мови, що вивчається.

Соціокультурні маркери, такі як ідіоми, фразеологізми або культурні реалії, також слугують засобом забезпечення адекватності монологу. Наприклад, англійські вислови *break the ice* або *once in a blue moon* можуть бути доречними лише в конкретному культурному і мовленнєвому контексті.

Крім того, соціокультурний аспект передбачає адаптацію висловлювання до слухача, тобто врахування його віку, соціального статусу, інтересів та рівня мовної підготовки. Наприклад, учитель може пояснювати складні терміни простими словами для учнів, тоді як на науковій конференції використовуються спеціалізовані терміни та точна наукова лексика.

Таким чином, соціокультурний аспект є невід'ємною складовою комунікативної компетентності, оскільки забезпечує природність, доречність і ефективність монологічного висловлювання у конкретному соціокультурному середовищі, сприяючи правильному сприйняттю і розумінню висловлювань учнів [14; 28; 29; 36].

Психологічні особливості монологічного мовлення пов'язані з його свідомо-планувальним, логічним і емоційним характером, тоді як лінгвістичні – із розгорнутістю, зв'язністю, стилістичною варіативністю та культурною адекватністю висловлювання. У комплексі вони роблять монологічне мовлення важливим показником рівня сформованості комунікативної компетентності учнів старшої школи.

Виходячи з психологічних, лінгвістичних і соціокультурних особливостей монологічного мовлення, учні старшої школи повинні засвоїти певні знання, уміння та навички, що забезпечують формування їхньої комунікативної компетентності. Психологічні аспекти передбачають **вміння** планувати висловлювання, продумувати його структуру, логічну послідовність думок та зв'язок між ідеями. Учні повинні одночасно контролювати зміст, граматичну правильність і інтонаційне оформлення під час мовлення, утримувати у свідомості головні ідеї та аргументи протягом довготривалого монологу, а також передавати емоційне ставлення до теми для ефективного впливу на слухачів [8; 9].

Лінгвістичні аспекти включають **володіння** достатнім лексичним запасом і граматичними конструкціями, що дозволяє будувати когерентні висловлювання. Учні повинні застосовувати відповідні дієслова, прикметники, синоніми, складнопідрядні речення та часові форми залежно від жанру монологу. Важливим є **вміння** забезпечувати зв'язність тексту за допомогою займенників, сполучників і логічних маркерів, таких як *because, therefore, first, then, finally*. Крім того, учні повинні відтворювати жанрові особливості монологів: у монологі-описі концентруватися на характеристиках об'єкта, у монологі-розповіді – на хронології подій, у монологі-міркуванні – на логічній

аргументації та причинно-наслідкових зв'язках. Не менш важливим є інтонаційне оформлення, що дозволяє виділяти ключові частини монологу та підтримувати увагу слухачів [16].

Соціокультурні аспекти передбачають *здатність* обирати мовні засоби залежно від соціального контексту, розрізняти офіційний, науковий та розмовний стиль відповідно до ситуації спілкування. Учні повинні враховувати культурні норми та цінності, дотримуватися правил ввічливості, уникати комунікативних помилок і застосовувати культурні реалії мови. Важливою складовою є адаптація висловлювання до слухача, зокрема до його віку, рівня підготовки та інтересів, а також доречне використання соціокультурних маркерів, таких як ідіоми та фразеологізми [25].

Таким чином, засвоєння учнями цих аспектів забезпечує можливість створювати логічно структуровані, граматично правильні та культурно адекватні монологи, що є ключовим показником сформованості комунікативної компетентності.

1.2. Дебати як освітня технологія: сутність, принципи та класифікація

Сучасні форми спілкування між людьми характеризуються проблемною міжособистісною взаємодією на різних соціальних рівнях та в різних сферах діяльності. Молодь сьогодні є одним із ключових ресурсів розвитку будь-якої держави, оскільки від вибору та активної позиції молодих громадян значною мірою залежить майбутнє країни. Активна участь у громадському житті, ініціювання корисних соціальних та культурних проєктів, реагування на актуальні події дозволяють молодому поколінню визначити власну громадянську позицію та об'єднатися у спільному прагненні до розвитку держави.

Однією з характерних форм сучасної міжособистісної взаємодії є дебати. Дебати у публічному просторі можуть розглядатися з різних теоретичних позицій.

Тлумачний словник визначає дебати як обговорення питання, суперечки.

У політологічному контексті дебати трактуються як форма обговорення та дискусії, що мають місце у роботі парламенту, з'їздів, конференцій, під час мітингів, у засобах масової інформації, а також у діяльності міжнародних організацій. Порядок проведення дебатів визначається або статутом (регламентом) установи, у якій вони відбуваються (парламентські статuti), або загальним законом, або усталеною практикою.

У сучасному розумінні дебати можна визначити як формалізоване обговорення, що ґрунтується на заздалегідь підготовлених та регламентованих виступах учасників — представників двох протилежних, конкуруючих сторін (груп). Дебати можна розглядати як одну з різновидностей обговорення, яка становить нерозкрити форму диспуту [41].

У науковій літературі дебати аналізуються з різних позицій. Передусім, вони постають як інноваційна освітня технологія, спрямована на розвиток аналітичного мислення, уміння аргументувати та відстоювати власну позицію. Водночас дебати виступають і як форма усної комунікації, що передбачає взаємодію учасників у процесі публічної дискусії.

Запровадження технології освітніх дебатів пов'язується з іменем відомого соціолога Карла Поппера. Розроблена ним програма була зорієнтована на роботу в командах по три особи, які співпрацювали як на етапі підготовки, так і безпосередньо під час проведення дебатів. Її основним завданням було формування навичок критичного мислення, уміння логічно міркувати, будувати аргументацію та організовувати процес дискусії [44].

Зміст технології полягає в обговоренні абстрактної чи конкретної наукової або суспільної проблеми представниками двох умовно протилежних команд — стверджувальної та заперечувальної. Сутність дебатів розкривається у таких положеннях:

- завдання стверджувальної команди полягає у переконанні опонентів у правильності власних поглядів і позицій щодо сутності досліджуваної проблеми;
- завдання заперечувальної команди зводиться до аргументованого доведення

хибності або помилковості позиції супротивників із виокремленням її недоліків;

– кожна сторона вибудовує систему аргументів, за допомогою яких намагається обґрунтувати власну точку зору та переконати опонентів у її слушності.

– разом із аргументами, сформульованими безпосередньо учасниками дебатів, вони мають представити й додаткові свідчення на підтримку власної позиції (цитати, факти тощо), які підтверджують її правильність;

– з огляду на чисельність обох команд, кожному учаснику необхідно надати можливість відповісти на низку запитань як з боку опонентів, так і від аудиторії [44].

Техніка «Мисленнєвий набір Кайдзен» з'явилася в Японії, а саме слово «кайдзен» означає «безперервне вдосконалення». Методика базується на моделюванні за допомогою шестикутників. Учням пропонується записати всі ідеї на кольорових шестикутниках, які розміщуються на дошці. Потім учасники обговорення відбирають найкращі ідеї та розподіляють їх за логічними категоріями, додаючи нові в міру їх появи. Використання цієї техніки допомагає учням структурувати наявну інформацію, виокремлювати ключові аспекти та аргументи кейсу.

Доктор В. Д. Веблер запропонував метод метаплану, який можна розглядати як своєрідну альтернативу описаній вище техніці. Спершу цей метод було розроблено для потреб ділового планування, однак згодом він набув поширення і в освітніх системах різних країн. У контексті дебатів метаплан може використовуватися для визначення проблеми, формулювання аспектів та аргументів, пошуку підтверджень тощо. Робота здійснюється в малих групах: учасникам обговорення пропонується записати фломастером або маркером на картках висловлювання, судження чи ключові слова з окресленої теми. Після цього картки зачитуються вголос, пояснюються та закріплюються на дошці. Перевага метапланового методу полягає в тому, що під час розміщення карток їх можна впорядковувати за визначеними критеріями. У процесі роботи також виявляються різні групи ідей і взаємозв'язки між ними [49].

У процесі навчання іноземної мови допустимим є використання «модифікованих» дебатів, у яких передбачено певні зміни правил, що дозволяє залучити до роботи всю групу. У модифікованих дебатах можливе збільшення кількості учасників у командах, зміна регламенту, обговорення проблеми після завершення гри, а також допускаються запитання з боку аудиторії.

До подібних форм належать експрес-дебати, дебати як форма роботи з письмовим або усним текстом, а також «швидкі» дебати. Такі різновиди можуть успішно використовуватися на уроках іноземної мови.

Експрес-дебати — це різновид дебатів, що потребує мінімальної підготовки. Вони проводяться на основі матеріалу підручника або роздаткових матеріалів і тісно перетинаються з дебатами як формою роботи з текстом. Основою для обговорення виступає прочитаний чи прослуханий тематичний текст.

«Швидкі» дебати, або міні-дебати «один на один», відзначаються тим, що кожен учасник має право поставити два запитання своєму опонентові. Загальна проблема визначається темою уроку, яка, у свою чергу, поділяється на складові або міні-проблеми. По кожній із міні-проблем виступає пара опонуючих спікерів (по дві хвилини на кожного) із подальшою постановкою запитань один одному. Висновки кожного спікера фіксуються письмово та надалі обговорюються групою [43].

Серед вищезазначених форм найбільш ефективними вважаються **експрес-дебати**, оскільки вони передбачають мінімальні витрати часу на підготовку та тісно поєднуються з дебатами як формою роботи з текстом. Дебати сприяють засвоєнню й адекватному використанню мовних кліше у публічних виступах. До числа найбільш уживаних відносяться такі вирази, як *we suppose; we must confess; we suggest; we believe; the thing is; the fact is; we wonder; the point is; in our opinion; there is something in what you are saying but; we appreciate; thank you for your attention; thank you for the questions* тощо. Крім того, дебати формують в учнів уявлення про **структуру мовлення**.

Так, у «класичних» дебатах структура виступу першого спікера може виглядати наступним чином: привітання слухачів – представлення команди й

самого себе – вступ (обґрунтування актуальності теми) – визначення понять (дефініцій) теми – висунення критерію – аргументація – висновок – подяка за увагу. Усвідомлення учнями структурних і сюжетних схем дебатного виступу дозволить їм у подальшому чітко вибудовувати план більшості публічних промов [26].

Як вид усної взаємодії дебати виступають засобом прояснення та вирішення суперечливих аспектів. У їх основі лежить обговорення актуальних питань ділового чи суспільно-політичного життя. У процесі дебатів зіставляються різні, часто протилежні погляди, що дозволяє розкрити означену проблему з різних позицій. Дебати надають учням можливість висловити власну життєву позицію, відстояти свою точку зору, аргументувати її, підтвердити або спростувати певні твердження [26].

У даному дослідженні дебати розглядаються з точки зору **дидактичного використання**, при цьому вводиться таке поняття, як *відеодебати*.

Відеодебати – це лінгводидактичний цифровий ресурс, який виступає зразком мовленнєвої поведінки та форм взаємодії. Як приклад мовленнєвої діяльності, відеодебати демонструють як вербальні, так і невербальні поведінкові репертуари учасників комунікації в різних ситуаціях.

Вони мають **лінгвістичний потенціал** (широкий вибір мовних засобів, мовні кліше, характерні для певного соціуму), а також **соціокультурний потенціал** (наявність статусно-рольових відносин, тематичне різноманіття висловлювань, індивідуальні особливості мовців, специфічне відображення проблем, властивих конкретній країні чи групі країн) [47; 50]. Крім того, відеодебати відображають особистісні якості учасників, численні варіанти їх вербальної та невербальної поведінки.

Як зразок форми взаємодії, відеодебати порушують актуальні проблемні питання у сучасному контексті та є **автентичним мовленнєвим відеоматеріалом**, що відображає культуру країни виучуваної мови [50] і специфіку проблемного міжособистісного спілкування у різних соціальних умовах та сферах діяльності.

Будучи цифровим ресурсом, відеодєбати сприяють упровадженню сучасних цифрових технологій в освітні програми, тим самим формуючи сучасне цифрове освітнє середовище.

Багатьма дослідниками відзначається, що майстерність публічних виступів є одним із найважливіших умінь учнів. Це вміння виражає рівень ефективності усного спілкування з оточенням – чинник, який неважко оцінити протягом усього подальшого навчання. Розуміння суспільних висловлювань іноземною мовою та грамотне публічне викладення власних ідей [42; 43] – процес досить складний, причому ця складність є очевидною як з лінгвістичної, так і з психологічної точки зору.

Застосування відеодєбатів у навчанні говоріння іноземною мовою зумовлене низкою критеріїв. По-перше, матеріали такого характеру є актуальними у зв'язку з політичною ситуацією у світі. В інтернеті можна знайти велику кількість відеодєбатів для учнів старшої школи у форматі ігор-дєбатів. Вони відзначаються інформативністю та новизною, а також пов'язані з автентичною прагматичною ситуацією [47].

По-друге, відеодєбати виступають засобом міжкультурного спілкування та діалогу культур. Як зазначають дослідники, *«отримання знань у галузі міжкультурної комунікації стосовно країн, мова яких вивчається, доповнене лінгвокраїнознавчими знаннями власної культури, складає необхідну базу інформаційних даних культурно-комунікаційного плану, спираючись на яку учням легше орієнтуватися в комунікативному просторі інших культур. Інформаційна інтенція (готовність, бажання повідомити щось за допомогою знань, умінь і прийомів міжкультурної комунікації) набуває форми комунікативної інтенції, тобто конкретного повідомлення для конкретного адресата у визначений час»* [47].

Таким чином, застосування відеодєбатів на уроках іноземної мови у старших класах сприяє розвитку вмінь іншомовного монологічного мовлення.

Водночас більшість людей не здатні чітко викладати власні думки публічно, структурувати мовлення, формулювати ідеї, що призводить до скутості,

виникнення відчуття невпевненості та сильного хвилювання, яке межує зі страхом і негативно впливає на загальний фізичний і психологічний стан. Крім того, виклад матеріалу у недостатньо зрозумілій формі зумовлює викривлення фактів у сприйнятті слухачів, що, своєю чергою, призводить до загального нерозуміння.

Щоб подолати зазначений лінгвістичний і психологічний бар'єр, необхідно сформувати в учнів старших класів навички сприйняття та ведення живої дискусії іноземною мовою. Ефективним засобом у цьому процесі можуть слугувати відеодєбати, які одночасно виступають джерелом інформації, сприйнятої на слух, зразком публічних виступів та висловлювань, а також основою для формулювання власних усних висловлювань на основі прослуханого [47].

У процесі навчання іноземної мови відеодєбати сприяють розумінню суспільних висловлювань іноземною мовою та грамотному публічному викладу власних ідей [47]. Вони відображають культуру країни, мова якої вивчається, є автентичним мовленням, у якому простежується як вербальна, так і невербальна поведінка учасників дєбатів [43].

Відеодєбати сприяють розвитку якостей старшокласників, що визначають їхню готовність до соціальної взаємодії з широкого кола проблем, включно з міжкультурною комунікацією. На сьогодні особливо важливим є формування в учнів загальнолюдських цінностей – поважного та толерантного ставлення до іншої культури, глибшого усвідомлення власної культури, виховання почуття патріотизму та вміння відстоювати позиції своєї країни.

Відеодєбати відтворюють основні факти життя та культури країни, мова якої вивчається, а також надають аргументи й доказову базу для формулювання учнями власної точки зору [43]. У навчанні говоріння відеодєбати виступають своєрідним мовленнєвим повідомленням, з якого учні отримують необхідну інформацію. Такі тексти відрізняються від монологічного, діалогічного мовлення, полілогу та дискусії.

Дебати являють собою особливий вид усного взаємодії, який є продуктом комунікації кількох осіб: модератора та кількох сторін. Дебати постають як зразок актуального іншомовного мовлення, який раніше майже не використовувався в процесі навчання у закладах загальної середньої освіти. Це невеликий за обсягом виступ, заданий модератором.

Під дебатами розуміється публічне обговорення й аргументація спірних питань і проблем. Кожна сторона, дискутуючи певну тему, аргументує власну позицію. Дебати характеризуються наявністю тези, яка організовує їхній початок, а також мають низку характеристик: психологічну, лінгвістичну, соціокультурну та екстралінгвістичну.

Дебати різняться з текстами монологічного характеру.

- По-перше, монолог є розгорнутим, продуманим, логічно пов'язаним висловлюванням, тоді як дебати здебільшого мають спонтанний характер.
- По-друге, монолог виголошує одна особа, а в дебатах беруть участь щонайменше троє мовців.
- Крім того, для дебатів часто властиві нечітка, швидка вимова, тоді як монолог характеризується правильною інтонацією та продуманим використанням пауз.
- Нарешті, монологічне мовлення містить складні лексико-граматичні структури, у той час як дебати можуть вирізнятися використанням еліптичних речень, кліше, ідіоматичних виразів, розмовних формул і спеціальної термінології [46].

За своїми функціями (інформативна, впливова, оцінна) дебати й монолог також відрізняються. У дебатах на перший план виходить впливова функція. Таким чином, навчаючи монологічному мовленню на основі дебатів, ми водночас охоплюємо елементи риторики.

Переглянувши відеодebати, виникає необхідність їхнього обговорення. У цьому дослідженні розглядається розвиток умінь підготовленого та не підготовленого іншомовного монологічного висловлювання у учнів старших класів за допомогою відеодebатів.

Відеодebати передбачають участь кількох осіб, тому виникають труднощі з розпізнаванням голосів, оскільки темп мовлення кожного учасника різний. Існують також особливості мовлення, наприклад, діалект або акцент, які ускладнюють загальне розуміння висловлювань. Тому необхідно враховувати мовну підготовку учнів.

Дослідники відзначають, що «класичні» дебатy можливо застосовувати на уроках лише тоді, коли учні досягли певного рівня володіння мовою (не нижче рівня *Intermediate*). Цьому рівню мають відповідати знання та вміння учнів 10–11 класів профільного рівня.

Отже, відеодebати як лінгводидактичний ресурс доцільно використовувати на уроках іноземної мови у старших класах профільного спрямування [98].

1.3. Відбір та адаптація відеоматеріалів дебатів для навчального процесу

У цьому дослідженні відеодebати розглядаються як лінгводидактичний ресурс у процесі розвитку вмінь іншомовного монологічного висловлювання. Вони виступають засобом міжкультурного спілкування, сприяють формуванню комунікативної компетентності учнів. Оскільки учні старших класів уже знайомі з аудіюванням як видом мовленнєвої діяльності, і основні вміння та механізми у них вже сформовані, ми пропонуємо особливу форму матеріалів – це відеодebати. У цьому контексті важливим аспектом є відбір відеодebатів, що сприяють формуванню комунікативних умінь учнів старших класів і забезпечують керування процесом навчання.

У методиці навчання іноземних мов виокремлено низку ознак текстів, придатних для сприйняття у форматі відео дебатів. Це цілісність, смислова завершеність, інформаційна насиченість, завершеність, мовна доступність, зміст, що сприяє мотивації учнів та обсяг тексту [12; 14; 17].

Попри наведені параметри, під час відбору відеодebатів слід також враховувати, що метою аудіювання відеодebатів є не стільки мовний матеріал,

скільки інформація, яка в них міститься. Тому при відборі відеодebатів слід дотримуватися критерію *цінності іншомовних текстів*.

Текст стає основною одиницею навчального матеріалу, оскільки є центром комунікації.

Відеодebати становлять предметний аспект змісту навчання усного мовлення старшокласників. Матеріали для аудіювання характеризуються зв'язністю, когерентністю або цілісністю, безперервністю, завершеністю, наявністю прагматичної установки та інформативністю [15].

Зазначені характеристики тексту пояснюють його комунікативну спрямованість. Комунікативна спрямованість є інтегративною якістю тексту, що мотивує учнів, спонукає до роздумів і викликає вербальну або невербальну реакцію.

Говорячи про критерії відбору відеодebатів, не можна не згадати про *сміслову завершеність*, а також про *композиційну складову текстів*. Під час добору відеодebатів необхідно орієнтуватися на комунікативне завдання з метою прогнозування його виконання в процесі роботи над відібраним матеріалом. Він має бути логічно зв'язним, містити вступ і висновок, що сприяє подальшому формуванню висловлювання. Крім того, важливим є наявність рефлексивного блоку, який відображає різні позиції щодо описаної проблеми та дає можливість учням або сформулювати власну думку стосовно розглянутого питання, або погодитися з уже наведеними у відеодebатах фактами [14; 22].

Також структурований матеріал створює основу для формування в учнів суб'єктивного сприйняття композиції матеріалу, а також уміння вибіркового сприйняття інформації, відокремлювати головне від другорядного.

Наступним критерієм, який ми виділяємо під час добору відеодebатів, є *автентичність*. Поняття «автентичність» визначається як оригінальність, запозичення з достовірних джерел, створених носіями мови і таких, що не переслідують навчальних цілей. Автентичність відеодebатів простежується як у композиційному, так і в мовному плані. Це вимагає наявності таких характеристик, як цілісність, логічна зв'язність, особливості побудови речень,

притаманні певному стилю мовлення. Відібрані відеодebати мають відповідати лексичним і граматичним нормам сучасної мови та відображати особливості комунікації іноземною мовою [23].

Застосування автентичних відеодebатів забезпечує формування комунікативної компетентності учнів та умінь іншомовного монологічного мовлення. Крім того, автентичні матеріали підтримують і підвищують мотивацію учнів, які під час аудіювання оригіналу усвідомлюють доступність отримання необхідної іншомовної інформації.

Зі свого боку, *зміст* є самостійним критерієм відбору відеодebатів і сприяє мотивації учнів. Використання професійно проблемно-орієнтованих відеодebатів, що мають у змістовому аспекті *соціокультурний компонент*, дає уявлення про політичну та соціально-економічну ситуацію у світі, що має велике значення в сучасних умовах. Наявність у деяких відібраних матеріалах соціокультурних фактів розширює знання про норми, прийняті в тій чи іншій країні, а також про реальну ситуацію у світі. Це сприяє виникненню мотивації до подальшого вивчення теми як на уроках, так і в процесі самостійної роботи з відеодebатами.

У цьому контексті формується розвивальна функція відеодebатів як ресурсу, що підвищує мотивацію до іншомовної мовленнєвої діяльності та до предмета «Іноземна мова» шляхом розвитку мислення, порівняльного аналізу, пізнавальних здібностей, формування усвідомленого ставлення до вивчення мови для професійних цілей.

Ще одним із найважливіших критеріїв відбору матеріалів, на який звертають увагу всі дослідники, є критерій *інформативності* текстових матеріалів. Інформативність являє собою ступінь смислово-змістової новизни для слухача. Прагматичною цінністю, передусім, володіє нова інформація, корисна для учнів, яка й є показником інформативності. Таким чином, таким параметрам, як інформативність і новизна, надається велике значення. Актуальність швидкозмінної інформації відіграє величезну роль при відборі відеодebатів для розвитку вмінь іншомовного монологічного мовлення.

Перевага надається матеріалам, що відображають соціально-економічні та політичні проблеми сьогодення. Учням надається можливість порівнювати й оцінювати стан проблем у власній та іншомовній культурі, критично мислити й формувати власне мовленнєве висловлювання з певної проблеми на основі прослуханого матеріалу. Це призводить до підвищення пізнавальної активності та мотивації до самостійної роботи.

Отже, такі критерії відбору, як інформативність і актуальність, сприяють отриманню важливої інформації та збагаченню знань учнів. Тому зазначені критерії під час відбору відеодebатів мають слугувати показниками їх якості.

У процесі перегляду відеодebатів учні повинні мати можливість вилучати з них необхідну інформацію та смисл. Отже, слід виокремити такий критерій, як *обсяг*. У процесі перегляду відеодebатів потрібно досягти утримання уваги, інтересу й концентрації учнів на змісті відеоматеріалу протягом усього фрагмента. Водночас учні мають отримати можливість повноцінно представити точку зору кількох учасників відеодebатів і проаналізувати її [43]. Оптимальний обсяг одного фрагмента відеодebатів має становити близько 5–10 хвилин залежно від рівня підготовленості групи.

Будь-який відібраний матеріал повинен сприяти розв'язанню освітніх, виховних і практичних завдань. Це визначає прагматичну установку, яка є однією з найважливіших характеристик. Таким чином, навчання іншомовного монологічного мовлення на основі відеодebатів забезпечує, з одного боку, розв'язання завдань, що вимагають спеціального навчального й змістового контексту, а з іншого — створює основу для розвитку продуктивних видів мовленнєвої діяльності та формування комунікативної компетентності учнів. Відбір відеодebатів відповідно до наведених критеріїв сприяє розвитку вмінь іншомовного монологічного мовлення у старших класах.

Під час добору матеріалів і завдань для розвитку вмінь іншомовного монологічного мовлення на основі відеодebатів необхідно враховувати рівень знань учнів і труднощі, з якими вони можуть зіткнутися в процесі роботи з відеодebатами. У методиці навчання іноземних мов розрізняють наступні

труднощі при сприйманні змісту відео дебатів [14]:

1. Труднощі, пов'язані з мовною формою повідомлення;
2. Труднощі, пов'язані зі смисловим змістом повідомлення;
3. Труднощі, пов'язані з умовами подання повідомлення;
4. Труднощі, пов'язані з джерелом інформації.

Труднощі, пов'язані з мовною формою повідомлення, виникають із двох причин: через наявність у повідомленні невивченого мовного матеріалу та через наявність у повідомленні знайомого, але складного для сприйняття й розпізнавання на слух мовного матеріалу.

Складність полягає в тому, що вибір мовних засобів вираження думки визначається не тим лексичним і граматичним матеріалом, яким володіє слухач, а змістом висловлювання та метою, з якою мовець здійснює своє висловлювання. Питання про включення незнайомого мовного матеріалу є очевидним, адже у мовленні носіїв мови такий матеріал буде траплятися. Проблема полягає у визначенні кількості незнайомої лексики та граматичних конструкцій, допустимих у відеодebатах.

Більшість методистів вважають, що повідомлення слід будувати лише на знайомому мовному матеріалі. Якщо ж таке побудування є неможливим, то допустима кількість незнайомого лексичного матеріалу, за якої не порушується розуміння загального змісту повідомлення, як показують експериментальні дослідження, не повинна перевищувати 3% від усіх слів повідомлення, що подається на слух. У якісному відношенні незнайомі слова не повинні бути ключовими, тобто не мають нести основну інформацію повідомлення. Вони мають розподілятися рівномірно по всьому фрагменту відео дебатів [14].

Під час роботи з відеодebатами учні стикаються з труднощами, пов'язаними з мовною формою повідомлення. По-перше, відеодebати являють собою спонтанне, реальне мовлення, тому використання у такому мовленні граматичних структур складно передбачити заздалегідь. Для відеодebатів характерна наявність еліптичних речень, оскільки мовлення в них емоційно забарвлене. По-друге, у відеодebатах спостерігається інтенсивне використання

словосполучень з абстрактним значенням, а також словосполучень із великою смисловою місткістю за короткої форми [14].

Складними для сприйняття на слух є словосполучення, що вживаються у відеодebатах. До особливостей їхнього вживання належать:

- інтенсивне використання словосполучень з абстрактним значенням;
- використання словосполучень розмовного характеру;
- використання словосполучень офіційного мовлення;
- використання словосполучень із великою смисловою місткістю за короткої форми.

Те саме можна відзначити й стосовно труднощів, пов'язаних із граматичним поданням матеріалу:

- уживання словосполучень із прийменниками;
- використання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів;
- уживання часів групи Perfect;
- уживання пасивного стану.

Серед синтаксичних труднощів у відеодebатах присутні:

- складні та еліптичні речення;
- довгі речення;
- уривчастість фраз.

На сприйняття усного повідомлення впливає його складність. Слід ураховувати, що при слуховому сприйнятті легше сприймаються прості речення, тоді як складні — більш важкі для розуміння. Речення у відеодebатах можуть бути як простими й короткими, так і складними й довгими, що ускладнює сприйняття мовного повідомлення [10].

Труднощі при сприйнятті усного повідомлення, пов'язані з мовною формою, виникають через те, що при ознайомленні з новими словами та словосполученнями, граматичними конструкціями й мовленнєвими зразками увага учнів, як правило, зосереджується на труднощах відтворення цього мовного матеріалу, а не на труднощах його розпізнавання та розуміння.

Унаслідок цього не весь засвоєний і відпрацьований матеріал розпізнається під час слухового сприйняття.

Наступна група труднощів пов'язана зі смисловим змістом повідомлення. Роль смислового змісту повідомлення важко переоцінити, оскільки метою рецептивних видів мовленнєвої діяльності є отримання інформації. З цього випливає вимога до прослуховуваних повідомлень — вони повинні бути інформативними та змістовними. Навіть під час створення елементарних мікротекстів слід урахувати цю вимогу, адже примітивні повідомлення нецікаві, вони не сприяють мотивації. Трудність полягає у необхідності створення цікавого, інформативного повідомлення з урахуванням ще однієї вимоги — посиленості повідомлення для слухового сприйняття [22].

Посиленість тексту — один з основних принципів відбору. Вона забезпечується поєднанням інформативності та надлишковості. Поряд із новими відомостями повідомлення повинно містити й ті, що вже знайомі учням.

Наявність смислової надлишковості створює сприятливі умови для функціонування механізму ймовірнісного прогнозування, а відтак полегшує розуміння повідомлення. Прогнозування полегшується також завдяки використанню позамовних засобів: акустичних (ритм, паузи) та візуальних (міміка, жести). Насичення текстів інформацією й скорочення смислової надлишковості повинні відбуватися поступово: від текстів менш інформативних або таких, що містять легшу інформацію, до текстів, більш насичених інформацією або складніших.

Обсяг також необхідно віднести до труднощів, пов'язаних із переглядом відеодєбатів. Під час аудіювання тексту швидко настає втома. Тому довжина таких текстів обмежується. Сприйняття відеодєбатів значно полегшується завдяки відеоряду. Також елементи бесіди, такі як повтори, запитання, перепитування, спрощують сприйняття відеодєбатів.

Деякі дослідники вважають, що обсяг відеоматеріалів не є сталою величиною. Можна говорити лише про мінімальний і максимальний розмір відеоматеріалу.

Експериментальні дані показують, що зі збільшенням тривалості відеоматеріалу значно покращується його розуміння, однак водночас ускладнюється його переказ. Телевізійні новинні програми тривають від 5–10 хвилин до 40 хвилин. Відеодєбати тривають у середньому 1 годину. Незважаючи на те, що такий матеріал супроводжується акустичними та візуальними позамовними засобами, він усе ж складний для сприйняття [50]. Тому під час навчання іншомовного монологічного мовлення у старших класах відеодєбати пропонуються *фрагментарно*. Кожен фрагмент триває 5–10 хвилин залежно від складності лексико-граматичного матеріалу самого фрагмента та від рівня підготовки учнів.

Наступна група труднощів пов'язана з *умовами пред'явлення* відеоматеріалу. До цієї групи дослідники відносять труднощі, пов'язані з темпом пред'явлення матеріалу та кількістю пред'явлень.

Темп мовлення мовця є однією з основних труднощів сприйняття, яка, серед іншого, відрізняє процес слухового сприйняття мовлення від іншого рецептивного виду мовленнєвої діяльності — читання. Якщо в процесі читання можна створити власний темповий режим, то під час слухового сприйняття учні змушені пристосовуватися до темпу мовлення, заданого мовцем.

Темп мовлення у відеодєбатах залежить від індивідуальних звичок, особливостей мовлення, емоційного забарвлення висловлювання, від настрою мовця. Також він визначається важливістю та новизною інформації. Більш важлива інформація подається повільніше, що зумовлено складністю теми та мовною нормою [14]. Дєбати проводяться у природних умовах, тому темп мовлення у таких текстах є реальним. Водночас не слід забувати про індивідуальні особливості темпу мовлення людини. У дєбатах зазвичай беруть участь кілька осіб: для одних характерний розмірений, природний темп мовлення, інші ж можуть висловлюватися швидко [50]. Таким чином, складність у сприйнятті відеодєбатів полягає у кількості учасників та індивідуальних особливостях їхнього темпу мовлення.

Доведено, що найбільші труднощі під час сприйняття на слух виникають у разі невідповідності між запропонованим темпом звучання мовлення та власним темпом учня. Дослідники встановили, що на процес сприйняття впливає не стільки сам темп подання інформації, скільки розбіжність між власним темпом слухача та темпом мовлення, яке він сприймає.

У зв'язку з цим значну увагу під час навчання з використанням відеодебатів слід приділяти розвитку темпу внутрішнього промовляння та навичок імітації. Підвищення швидкості сприйняття можливе лише за умови правильного й чіткого відтворення звуків. Таким чином, швидкість сприйняття усного повідомлення можна збільшувати завдяки розвитку внутрішнього промовляння почутого матеріалу. Це пов'язано з формуванням і розвитком навичок імітації та ймовірного прогнозування. Ці навички дозволяють швидко здійснювати як аналіз, так і синтез сприйманого повідомлення.

Розвинені навички чіткої вимови та правильної артикуляції дають змогу внутрішньо промовляти запропонований матеріал у заданому темпі й тим самим ефективно сприймати повідомлення у природному темпі.

Навчання за допомогою відеодебатів має здійснюватися у природному темпі, характерному для іншомовного мовлення. Для полегшення сприйняття й розуміння поданої інформації слід поступово нарощувати швидкість звучання в межах одного повідомлення, а також уповільнювати темп мовлення завдяки природним паузам між фразами. Такі паузи дають можливість учневі подолати відставання у внутрішньому промовлянні.

Остання група труднощів, яку виділяють дослідники, пов'язана з *джерелами пред'явлення інформації на слух*. Мовлення учасників відеодебатів супроводжується мімікою та жестами, які справляють позитивний вплив на сприйняття аудіовізуального матеріалу. Учні мають можливість спостерігати за артикуляцією мовця, що підкріплює слухові відчуття та робить сприйняття мовлення на слух більш повним і точним. Міміка й жести передають емоційне ставлення мовця до висловлювання, що також певною мірою полегшує сприйняття інформації.

Актуальним аспектом у навчанні сприйняття відеоматеріалу є навчання розумінню мовлення різних людей. Це впливає з природної потреби у спілкуванні не лише з учителем, а й з багатьма іншими людьми. У відеодebатах беруть участь кілька осіб. Трудність полягає в тому, що, звикнувши до мовлення учителя й навчившись його розуміти, учні нерідко виявляються неспроможними сприймати мовлення інших людей, яке має ті чи інші специфічні особливості. Відомо, що індивідуальні особливості мовця (його вимова, тембр голосу, дикція тощо) ускладнюють розуміння почутого повідомлення.

Однак, попри існуючі труднощі, адаптація до сприйняття мовлення різних людей є необхідною. У процесі навчання із застосуванням відеодebатів потрібно враховувати дані щодо впливу індивідуальних особливостей мовця.

На процес сприйняття відеодebатів впливають тембр та висота голосу мовця. Найкраще сприймаються низькі чоловічі голоси м'якого тембру. Чіткість і виразність мовлення полегшують сприйняття та розуміння. Однаково важко сприймати як надто швидкий, так і надто повільний темп мовлення. Урахування цих особливостей дає змогу запропонувати учням завдання, спрямовані на тренування слухового сприйняття мовлення людей із різними індивідуальними характеристиками.

Однією з основних труднощів можна також вважати аутентичність відеодebатів. У методиці навчання іноземних мов підкреслюється необхідність навчання слуханню та розумінню на основі зв'язних аутентичних текстів. Аутентичне мовлення характеризується наявністю омофонів, полісемією, ідіоматичними виразами, розмовними формулами, спеціальними термінами, аббревіатурами, еліпсисами та прецизійними словами.

Виділяють дві вимоги до аудіотекстів:

1. Аутентичність презентації — продукування текстів носіями мови;
2. Аутентичність представленої «картини світу», властивої народу країни виучуваної мови.

У шкільному навчанні віддають перевагу аутентичним текстам. У старшій школі учні сприймають теле- та радіопередачі країнознавчого, культурознавчого та науково-пізнавального характеру.

Це пояснюється тим, що аутентичні тексти, на відміну від адаптованих, підвищують мотивацію учнів, стимулюють природну взаємодію на уроках, ілюструють функціонування мови в природному контексті, відображають побут і культуру народу країни виучуваної мови.

Виокремлюють такі ознаки аутентичного тексту:

- Дискурсивний характер — зв'язок тексту з аутентичною прагматичною ситуацією;
- Змістова та формальна цілісність і зв'язність тексту (структурна аутентичність);
- Різноманітна та багатопланова лексика;
- Ідіоматичність, експресивність, використання властивих мові граматичних структур, відсутність кальок з рідної мови (граматична аутентичність);
- Вибір мовних засобів, відповідних ситуації (функціональна аутентичність).

Перелічені ознаки аутентичного матеріалу ускладнюють сприйняття. Проте слід використовувати аутентичні тексти для сприйняття учнями. Навичка, сформована на спрощеному, адаптованому лінгвістичному матеріалі, зможе функціонувати лише на цьому рівні, не дозволяючи учню перейти до аутентичного спілкування.

Легкість спілкування носіїв мови частково пояснюється тим, що вони запам'ятовують повні фрази, а використання заготовлених фраз — це важливий фактор рутинізації, автоматизації стадії планування мовлення. Використання аутентичних матеріалів прискорює оволодіння мовою та сприяє аутентичності мовної поведінки учнів.

Мовна експозиція завжди повинна бути дещо вищою, ніж рівень розвитку учнів. Тому підвищені можливості в плані аналізу та фонетичного

розпізнавання представленого матеріалу обов'язково повинні підтримуватися підвищеним рівнем складності мовної експозиції, який можуть забезпечити аутентичні матеріали [50].

Відеодєбати є ідеальними зразками аутентичних матеріалів, оскільки містять зазначені лінгвістичні явища у повному обсязі та підходять для подолання названих труднощів.

Створення полегшених умов для розвитку компетентності у монологічному мовленні за допомогою відеодєбатів, при яких усуваються всі основні труднощі, характерні для спілкування в природних умовах, дає дуже швидкі та позитивні результати. Проте штучне полегшення не готує до реального спілкування, оскільки всі усунуті труднощі у ньому присутні, а учні не готові їх подолання. Успішним можна вважати навчання, яке готує учнів до спілкування в природних умовах.

Для подолання труднощів і полегшення процесу навчання необхідно створити полегшені умови для розвитку компетентності у монологічному мовленні через відеодєбати, при яких усуваються основні труднощі.

Відеодєбати мають такі характеристики:

- Відеодєбати представляють аутентичне мовлення і характеризуються наявністю ідіоматичних виразів, розмовних формул, спеціальних термінів тощо;
- Вони включають різноманітну та багатопланову лексику;
- Відеодєбати характеризуються експресивністю, емоційною забарвленістю;
- Вони відображають дійсність країни виучуваної мови;
- Відеодєбати володіють інформативністю та новизною;
- Вони демонструють цілісність та зв'язність;
- Вони характеризуються виразністю логічних зв'язків.

Все зазначене свідчить про те, що відеодєбати володіють рядом характеристик, які сприяють розвитку комунікативної компетентності учнів у монологічному мовленні.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ НА ОСНОВІ ВІДЕОДЕБАТІВ

2.1. Система формування комунікативної компетентності в монологічному мовленні в старшій школі на основі відео дебатів

Основним завданням дослідження є розвиток комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі переглянутих відеодєбатів. Для розвитку цього виду мовленнєвої діяльності необхідно вирішити низку завдань:

- уміти оцінювати думку учасників відеодєбатів;
- уміти висловлювати власну думку щодо почутого;
- уміти узагальнювати почуте;
- уміти аргументувати власну точку зору, наводячи приклади та виходячи зі свого бачення позиції;
- уміти стисло передавати зміст отриманої інформації;
- уміти робити повідомлення, що містять найважливішу інформацію з проблеми.

При формуванні комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі відео дебатів слід брати до уваги підходи, принципи та методи навчання.

Підхід – це базова методична категорія, яка визначає стратегію навчання та вибір методів навчання, спрямованих на реалізацію цієї стратегії. У методиці існує кілька класифікацій підходів до навчання іноземної мови. М.В. Ляховицький виокремлює такі підходи:

1. Біхевіористський, що передбачає оволодіння мовою за допомогою мовленнєвих автоматизмів.
2. Індуктивно-свідомий, який базується на спостереженні за мовленнєвими зразками, що сприяє їх уживанню в мовленні.

3. Когнітивний (пізнавальний) підхід, який ґрунтується на оволодінні мовою за допомогою правил, інструкцій, що призводять до формування мовленнєвих навичок на їх основі.
4. Інтегрований підхід, що передбачає поєднання свідомих і підсвідомих компонентів, що приводить до паралельного оволодіння вміннями й навичками [14].

Проте у сучасній методиці навчання іноземних мов виокремлюють низку наступних підходів:

Компетентнісний підхід являє собою сукупність загальних принципів відбору змісту освіти, визначення цілей навчання, організації освітнього процесу, а також оцінювання освітніх результатів. Дослідженням компетентнісного підходу займалися такі педагоги, як Н.М. Бібік, О.Б.Бігич, І.А. Зязюн, С.Ю.Ніколаєва, О.І. Пометун, О.Я. Савченко, Л.Л. Хоружа, J. Raven, D. Hymes, D.C. McClelland.

Компетентнісний підхід відображає такий вид змісту освіти, що передбачає набуття певного досвіду розв'язання актуальних проблем, виконання основних компетенцій, функцій, соціальних ролей. У даному підході на перший план висувається не поінформованість учнів, а їхнє *вміння розв'язувати проблеми*.

Дослідженнями **комунікативно-діяльнісного підходу** займалися такі педагоги, як О.І.Вишневський, Р.П. Мільруд, С.І. Корольов, Canale M., Swain M., J. Harmer та інші. Комунікативно-діяльнісний підхід спрямований на формування в учнів смислового сприйняття й розуміння іноземного мовлення, а також на оволодіння мовним матеріалом для побудови мовленнєвих висловлювань. Даний підхід передбачає, що учні можуть вільно орієнтуватися в іншомовному середовищі, а також уміти адекватно реагувати в різних мовленнєвих ситуаціях. У центрі навчання перебуває сам учень, який є суб'єктом навчальної діяльності. Комунікативно-діяльнісний підхід передбачає максимальне урахування інтересів і вікових, індивідуально-психологічних, національних особливостей особистості учня. Об'єктом навчання є мовленнєва

діяльність і аудіюванні, читанні, письмі й говорінні. Процес навчання в межах комунікативно-діяльнісного підходу будується за моделлю комунікації [30].

Застосування на уроках відеодєбатів сприяє успішній реалізації комунікативно-діяльнісного підходу. Такий матеріал містить проблемні питання, на які учні повинні дати відповідь у процесі роботи з відеодєбатами. Учні виступають суб'єктами навчальної діяльності, розв'язують проблемні завдання, часто у співпраці й взаємодії.

Особистісно-орієнтований підхід спрямований на врахування індивідуальних особливостей учнів. Він передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання. Даний підхід базується на урахуванні особистісних характеристик учнів. Вони розглядаються як особистості, що мають власні риси характеру, інтереси та схильності [14]. Відповідно до цього підходу учням пропонуватимуться відеодєбати, які відповідають їхнім інтересам і потребам та дають змогу звернутися до власного досвіду й знань.

Соціокультурний підхід відповідає вимогам сучасного суспільства. Соціокультурна компетентність є невід'ємною складовою комунікативної компетентності й відповідає за формування в учнів цілого ряду вмінь, без яких вивчення іноземної мови не має практичного сенсу. Серед них можна виокремити такі: уміння обирати соціокультурно прийнятний стиль спілкування, володіти способами відтворення типових соціальних ролей, засвоювати культурні норми та традиції мови, що вивчається, уміння зіставляти факти мови з фактами дійсності, перекладати соціокультурно забарвлений матеріал рідною мовою, долати та розв'язувати соціокультурні конфлікти, виявляти толерантність у спілкуванні іноземною мовою, прогнозувати сприйняття та поведінку носіїв мови й культури тощо. Виходячи з положень соціокультурного підходу, стає очевидним, що його застосування є необхідним, а варіації використання на уроці — багатоманітні. Він не має ані вікових обмежень, ані обмежень за рівнем володіння мовою [14].

Відеодєбати є ефективним відеоматеріалом для реалізації соціокультурного підходу, оскільки вони становлять автентичний матеріал. Вони відображають

актуальну живу комунікацію іноземною мовою, демонструють соціальну поведінку учасників і соціальні ролі, навчають долати та розв'язувати соціокультурні конфлікти, виявляти толерантність у процесі іншомовного спілкування.

Наступним компонентом теоретичної бази є **принцип**.

Першою групою принципів, які ми розглянемо, є **загальнометодичні принципи навчання іноземних мов**.

Принцип комунікативної спрямованості — один із основних методичних принципів. Його основою є організація спілкування іноземною мовою в межах навчальної програми. У цьому підході головне завдання вчителя — зорієнтувати учнів не на вивчення структур і форми мови, а безпосередньо на практичну діяльність, тобто на комунікацію іноземною мовою. Цей принцип у навчальному процесі реалізується шляхом створення реальних ситуацій спілкування. Він також передбачає використання іноземної мови як засобу спілкування на уроках, організацію активної творчої діяльності, увагу до проблемних питань, роботу в групах і виконання творчих завдань на заняттях з іноземної мови.

Принцип комунікативності при формуванні англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні за допомогою відеодebatів реалізується через розв'язання комунікативних завдань [14].

Важливо враховувати принцип ситуативно-тематичної організації навчання, оскільки процес формування англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні організований у межах певної тематики. При формуванні англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі відеодebatів принцип діяльнісної, соціокультурної та комунікативно-когнітивної спрямованості реалізується таким чином: перегляд відеодebatів і обговорення країнознавчої інформації після їх відтворення сприяє культурному розвитку особистості, формуванню життєвих цінностей, а також забезпечує мовленнєву практику. У межах цього

принципу відбувається соціальна адаптація учнів до сучасних умов міжнародних відносин нашої країни та країн світу.

Наступна група принципів – це **загальнодидактичні принципи навчання іноземних мов із використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).**

Принцип інтерактивності є одним із провідних при навчанні іноземних мов із використанням ІКТ. Відеодєбати передбачають спілкування кількох комунікантів. Використання такого відеоматеріалу неможливе без застосування на заняттях інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, перегляд відеодєбатів передбачає подальший вихід в усне мовлення, що обґрунтовує використання принципу інтерактивності при формуванні англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі відеодєбатів.

Принцип інформатизації навчання передбачає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для організації соціально-інформаційної взаємодії та для задоволення інформаційно-пізнавальних потреб учнів на уроках іноземної мови. Оскільки навчальний процес із використанням відеодєбатів відбувається за допомогою ІКТ, це сприятиме формуванню ІКТ-компетентності учнів.

Серед основних принципів дослідження важливе місце займають **методичні принципи навчання аудіювання**. У даному дослідженні розглядаються чотири принципи, що безпосередньо пов'язані з формуванням англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі відеодєбатів:

- навчання аудіювання здійснюється у взаємозв'язку з говорінням;
- навчання аудіювання та усного монологічного висловлювання має системний характер;
- процес аудіювання та підготовки до усного монологічного висловлювання передбачає самостійну роботу;

- процес сприймання текстів відеодєбатів відбувається з використанням технічних засобів навчання та Інтернет-технологій.

У межах цього дослідження очевидною є тісна взаємодія аудіювання та говоріння. Основним завданням є формування англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі відеодєбатів. Учням пропонується на основі переглянутих відеодєбатів сформулювати іншомовне монологічне висловлювання з різних проблемних питань, порушених у відеоматеріалі. Таким чином, відеодєбати є основою для формування подальшого іншомовного монологічного висловлювання.

Процес формування англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні на основі відеодєбатів має передбачати як класну, так і самотійну роботу. У ході нашого дослідження планується робота з відеодєбатами як під час уроків, так і у формі домашніх завдань. Оскільки на уроках не завжди вистачає часу для перегляду відеодєбатів і подальшого їх обговорення, доцільним є запропонувати учням самотійну роботу вдома. Це дозволить розвивати вміння іншомовного монологічного висловлювання на основі відеодєбатів і під час уроків.

Остання група принципів, пов'язаних з іншомовним монологічним висловлюванням на основі відеодєбатів, – це методичні принципи навчання говоріння. У даній роботі ми спираємося на принципи комунікативного методу навчання говоріння.

Принцип мовленнєвої спрямованості полягає у практичному користуванні мовою та використанні комунікативно цінного мовленнєвого матеріалу. Вправи, що виконуються на уроці, мають носити мовленнєвий характер. Вони повинні зводитися не до проговорювання, а до повноцінного говоріння. Використання кожної фрази повинно бути зумовлене ситуацією спілкування і мати комунікативну цінність у межах певної мовленнєвої ситуації. Учні повинні мати конкретне комунікативне завдання, а також мають бути створені реальні ситуації спілкування. Відеодєбати дозволяють створювати іншомовне

мовне середовище в процесі перегляду відеоматеріалу та сприяють його подальшому обговоренню у форматі реального спілкування іноземною мовою.

Принцип індивідуалізації з провідною роллю її особистісного аспекту передбачає врахування індивідуальних властивостей та особливостей кожного учня. Учитель має брати до уваги здатність і вміння учнів сприймати іншомовне монологічне мовлення на слух, а також їхню здатність до мовленнєвої та навчальної діяльності. Урахування індивідуальних особливостей сприяє формуванню мотивації та активності на уроці. Індивідуальність також передбачає особисте ставлення учнів до навколишнього світу. Таке ставлення можливе лише тоді, коли мовленнєве завдання відповідає потребам і інтересам особистості учня. У такому випадку мовлення учнів буде природно вмотивованим.

Принцип функціональності полягає насамперед у доборі та організації лексико-граматичного матеріалу для іншомовного монологічного висловлювання на основі відеодebатів. Часто учні знають лексичні одиниці й граматичні форми, але не можуть застосовувати їх у мовленні. Мовний матеріал має бути організований навколо ситуацій спілкування та мовленнєвих завдань. Відеодebати дозволяють створювати не лише іншомовне середовище, а й реальні ситуації спілкування та мовленнєві завдання.

Принцип новизни сприяє постійному варіюванню мовленнєвих ситуацій, що дає можливість формувати невідготовлене мовлення. Невідготовленість мовлення дозволяє комбінувати висловлювання, розвиває ініціативність і динамічність. Це забезпечує гнучкість мовленнєвих навичок та розвиток мовленнєвого вміння. Відеодebати сприяють урізноманітненню мовленнєвих ситуацій, тим самим стимулюючи спонтанність та ініціативність іншомовного монологічного висловлювання.

Принцип ситуативності означає, що формування англomовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні за допомогою відеодebатів відбувається на основі мовленнєвих ситуацій. У реальному житті комунікація ґрунтується на конкретних ситуаціях. Тому навчання іноземної мови також слід

будувати в межах мовленнєвих ситуацій. До того ж, ці ситуації мають бути автентичними. Відеодєбати відповідають таким вимогам і сприяють створенню автентичних ситуацій спілкування на уроках іноземної мови. Подальші висловлювання також базуються на прослуханих мовленнєвих ситуаціях, що наближає комунікацію до реальності.

У цьому дослідженні ми виокремлюємо також **принцип урахування особливостей дєбатів як відеоматеріалу** для формування англomовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні. Він полягає у використанні відеодєбатів на уроках у старших класах. Відеодєбати порушують актуальні проблеми сучасності, демонструють соціально-рольові відносини. Вони включають у себе різні форми мовлення: монологічне висловлювання, діалог між двома учасниками та дискусію. Відеодєбати передбачають подальше обговорення проблемних питань, що дозволяє розвивати не лише комунікативну компетентність учнів, а й уміння аналізувати, синтезувати, переробляти отриману інформацію, логічно мислити, міркувати й робити висновки, що є особливо актуальним і необхідним у межах сучасних освітніх стандартів.

Навчання іншомовного мовлення з використанням відеодєбатів потребує застосування комплексу методів, які поєднують традиційні та інноваційні підходи. Це зумовлено тим, що відеодєбати є автентичним матеріалом, що поєднує в собі як аудіальну, так і візуальну складову, та сприяє розвитку не лише мовленнєвих, а й соціокультурних умінь.

Основою навчання мовлення за допомогою відеодєбатів виступають **комунікативні методи**, спрямовані на формування в учнів умінь практичного володіння мовою. Вони передбачають:

- **створення комунікативних ситуацій** (імітація реальних умов спілкування на основі переглянутого відеофрагмента);
- **рольові ігри та моделювання соціальних ролей**, що дозволяє відтворювати стратегії поведінки учасників дєбатів;

- **проблемно-комунікативні завдання**, у яких учні мають обґрунтувати власну позицію чи відреагувати на аргументи співрозмовника.

Використання відеодебатів належить до **аудіовізуального методу**, адже учні сприймають інформацію одночасно через слухові та зорові канали. Це сприяє:

- розвитку навичок аудіювання в автентичних умовах;
- формуванню іншомовного монологічного та діалогічного мовлення на основі побачених і почутих ситуацій;
- кращому засвоєнню невербальних засобів комунікації (жести, інтонація, міміка).

Залучення відеодебатів передбачає інтерактивність, тобто активну участь учнів у процесі спілкування. Серед найбільш ефективних інтерактивних методів:

- **дискусія та мозковий штурм** після перегляду;
- **метод дебатів у класі**, коли учні відтворюють структуру та динаміку відеодискусії;
- **робота в малих групах** для підготовки аргументів та виступів.

Когнітивно-комунікативний метод поєднує розвиток мислення з формуванням мовленнєвих навичок. Він реалізується через:

- аналітичні завдання (виокремлення головних аргументів, виявлення позицій учасників);
- порівняння культурних особливостей дискусії у країні, мова якої вивчається, та у рідному культурному середовищі;
- завдання на прогнозування (учні мають передбачити, якими будуть подальші репліки чи аргументи учасників).

Проектний метод полягає в організації навчальної діяльності у вигляді міні-проектів на основі переглянутих відеодебатів. Це можуть бути:

- створення власних дебатів у відеоформаті;
- підготовка аналітичного звіту про порушену проблему;
- розробка мультимедійної презентації з аргументами та прикладами.

Оскільки навчальний час часто обмежений, доцільним є використання відеодебатів у межах домашніх завдань. Учні можуть самостійно переглядати

відео, виконувати завдання з розуміння змісту, готувати власні висловлювання та аналізувати побачене. Це сприяє розвитку автономності, критичного мислення та навичок самоорганізації.

Таким чином, навчання мовлення на основі відеодebатів має будуватися на комунікативному, аудіовізуальному, інтерактивному, когнітивно-комунікативному, проєктному методах та методі самостійної роботи. Їх поєднання дозволяє забезпечити ефективний розвиток англомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні, а також формування соціокультурних умінь учнів.

2.2. Поетапність у формуванні комунікативної компетентності в монологічному мовленні в старшій школі на основі відеодebатів

У навчанні англійської мови відеодebати здебільшого сприяють формуванню комунікативної компетентності у монологічному мовленні, формують навички публічного виступу іноземною мовою. На уроках можна безпосередньо проводити дebати. Однак перед проведенням дebатів необхідна попередня підготовка учнів. Підготовка включає перегляд відеодebатів, аналіз літератури, підготовку опорних конспектів, тез, нотаток.

Застосування відеодebатів при вивченні іноземної мови передбачає розвиток в учнів уміння сприймати на слух різні думки, аналізувати та критично мислити. Вони підсвідомо залучаються до обговорення проблем та планування рішень. Таким чином, відеодebати сприяють розвитку мислення, уміння порівнювати, зіставляти, самостійно знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел.

Відеодebати доцільно переглядати на початку уроку, оскільки подальшою метою буде їх безпосереднє обговорення. Під час аудіювання відеодebатів перед учнями ставиться мета не ознайомитися з новими лексичними одиницями чи граматичними структурами, а зрозуміти, про що говорить кожен учасник відеодebатів, знайти необхідну інформацію у відеоматеріалі для подальшого обговорення [47].

Всю роботу з відеоматеріалом традиційно можна поділити на три етапи:

1. Передтекстовий (Pre-viewing)
2. Текстовий (While- viewing)
3. Післятекстовий (Post-viewing)

На етапі **Pre-viewing** пропонується усунення мовних труднощів тексту, тренувальні вправи на базі відеоматеріалу, введення та первинне закріплення нових слів, аудіювання окремих фрагментів. На передтекстовому етапі проводиться робота з фрагментами відеодebатів. Передтекстові вправи виконуються перед переглядом відеодebатів. Вони сприяють полегшенню подальшого перегляду. Метою таких вправ є активізація словникового запасу учнів за темою, усунення лексичних та мовних труднощів.

Передтекстові вправи можуть включати:

- передбачення теми майбутнього прослуховування;
- роботу з картинками;
- аналіз назви відеодebатів.

Розглянемо деякі прийоми та вправи для передтекстового етапу.

1.Brainstorming (мозковий штурм). Основна задача цієї вправи – знайти слова, пов’язані з певною тематикою, для того, щоб передбачити, про що буде мовленнєве повідомлення, і пригадати необхідні лексичні одиниці. Можна представити цю вправу у вигляді **асоціаграми**.

Застосування **Brainstorming** допомагає укласти приблизну схему ключових слів, які зустрінуться у відеодebатах, ознайомитися з ними та усунути труднощі.

2.Вправи з використанням реалій. Тут слід використовувати картинки, фотографії, карти, квитки, брошури та інші предмети, які наочно відображають тематику відеодebатів.

3.Picturestory передбачає складання невеликої розповіді за картинками на тематику майбутніх відеодebатів:

Метою передтекстового етапу також є мотивація учнів, налаштування на виконання завдань. Учні виступають активними учасниками навчального процесу.

Для досягнення цієї мети на першому етапі застосовуються такі групи вправ:

1. Перша група вправ пов'язана з прогнозуванням змісту відеодebатів.

Вона включає такі завдання:

- узагальнювати раніше отримані знання за заданою темою;
- прогнозувати зміст відеодebатів за заголовком;
- швидко переглядати частини відео без звуку;
- ознайомитися з новими лексичними одиницями, представленими у відеоматеріалі;
- відповідати на запитання, визначати правильні/неправильні твердження, що сприяють прогнозуванню змісту відеодebатів.

2. Друга група вправ пов'язана з введенням нових слів та їх поясненням.

3. Третя група вправ спрямована на контроль розуміння нових слів у реченнях із відеодebатів.

4. Четверта група вправ має на меті:

- фонетичне відпрацювання слів/фраз;
- опрацювання наголосу у словах;
- опрацювання інтонаційних моделей;
- вправи на поділ тексту відео дebатів на смислові блоки.

5. Наступна група вправ пов'язана з відпрацюванням найскладніших граматичних структур у реченнях із відеодebатів.

6. Шоста група вправ спрямована на тематичне групування лексичного матеріалу відеодebатів.

7. Сьома група вправ має на меті навчання учнів постановки різних типів запитань.

8. Група вправ, пов'язаних з вибіркоким переглядом фрагментів (речень) відеодebатів з метою формулювання відповідей на запитання,

відтворення контексту вживання слова, визначення правильності твердження.

9. **Вправи**, пов'язані з коротким викладом учителем основного змісту відео дебатів. Перед прослуховуванням відеодебатів учитель може коротко передати основний сюжет відеофрагмента.

Окрім перелічених видів вправ, на першому етапі можуть застосовуватися наступні завдання:

1. Прогнозувати зміст відеодебатів за заголовком;
2. Визначити основний зміст та тематику відеодебатів за ключовими питаннями;
3. Прочитати наведені твердження і до перегляду відеодебатів спробувати визначити, які з них правильні, а які – хибні;
4. Ознайомитися з новими лексичними одиницями, також прогнозуючи тематику відеодебатів і визначаючи тему.

Учитель може ставити запитання, що сприяють прогнозуванню наступного відеоматеріалу:

Where or in what situation might you hear these words?

Who would you expect to hear using them?

На етапі **While-viewing** відбувається безпосередньо перегляд фрагментів відеодебатів. Тривалість та кількість фрагментів для демонстрації залежать від рівня підготовки учнів.

Вправи, виконувані на етапі while-listening, передбачають роботу на виділення необхідної інформації. На цьому етапі перевіряється вміння учнів орієнтуватися у відеодебатах, розуміти, у якій частині відеоматеріалу шукати потрібну інформацію.

Учні вчаться співставляти друковану інформацію та інформацію з відеоматеріалів, швидко знаходити потрібний уривок. Це можуть бути такі завдання, як заповнення таблиці, пропусків.

Для другого етапу характерні такі завдання, як Multiple-choice questions, True/False questions, Form filling. Завдання можуть бути диференційованими.

Наприклад, для завдань більш легкого рівня використовують Multiple-choice questions, а для завдань більш складного рівня – Form filling. Всі завдання виконуються на індивідуальних картках. Після цього етапу учні повинні зробити висновки та здійснити самооцінку правильності виконання завдань.

Різні види диктантів також є вправами, що застосовуються на етапі **while-viewing**:

1. **Dictogloss.** Цей диктант проводиться в групах. Учитель читає текст кілька разів у нормальному темпі без пауз. Учні роблять нотатки, потім обговорюють їх у групах. Після цього порівнюють їх з оригіналом і роблять виправлення. Основна задача цього виду диктанту – запобігання труднощам, пов'язаним із швидким зв'язним висловлюванням.
2. **Picture dictation.** Мета вправи – навчитися виокремлювати необхідну інформацію з тексту та детально її відтворювати. Наприклад, можна прослухати текст, що описує зовнішність людини. Учні під час прослуховування малюють людину, детально відображаючи її зовнішність.
3. **Gap-filling dictation.** Цей вид диктанту передбачає заповнення пропусків. Учитель читає текст, роблячи паузи на місці пропусків. Учні записують слова, що підходять за змістом.
4. **False fact dictation.** Цей диктант містить слова, що не відповідають змісту. Їх слід замінити іншими словами. Учні виконують завдання самостійно або в групах.

На цьому етапі відбувається формування умінь аудіювання, розвиток механізмів сприйняття на слух, забезпечення подальшого розвитку соціокультурної компетентності учнів з урахуванням їхніх реальних можливостей спілкування на основі відеодebатів.

Для реалізації цих завдань застосовуються наступні вправи:

1. **Перша група** включає завдання, спрямовані на пошук мовної інформації (лексичної, граматичної, фонетичної) під час перегляду відеодebатів. Тут застосовуються такі вправи:

- переглянути відеодєбати і підібрати англійські відповідники до певних слів та виразів;
- підібрати українські відповідники до певних англійських слів та виразів;
- заповнити пропуски в реченнях необхідними словами та виразами;
- виписати всі прикметники, що вживалися у відеодєбатах із певними іменниками (або всі дієслова, що вживалися з іменником тощо);
- виписати дієслова з наведеного списку у тій граматичній формі, в якій вони були вжиті у відеодєбатах;
- відмітити ті синоніми, що використовувалися у відеодєбатах.

Наступний вид завдань, що виконуються під час перегляду відеодєбатів, спрямований на розвиток рецептивних умінь:

- знайти відповіді на запитання, запропоновані до перегляду відеоматеріалу;
- визначити правильність або неправильність тверджень;
- співвіднести розрізнені речення зі смисловими частинами відеоматеріалу (заголовки кожної частини пропонуються);
- розташувати частини відеодєбатів у логічній послідовності.

На while-viewing stage також доцільно застосовувати завдання, спрямовані на розвиток умінь побудови монологічного висловлювання. Наприклад:

- вправи, що базуються на відсутності зображення при збереженні звуку. Під час аудіювання відеодєбатів без демонстрації відео учні мають завдання описати передбачувану зовнішність та одяг героїв, місце подій, предмети, які могли бути поруч, характер взаємин між учасниками дєбатів. Такі завдання являють собою *монолог-опис*;
- вправи з використанням кнопки «ПАУЗА». Учитель зупиняє відеодєбати, учням пропонується висловити припущення про подальший розвиток подій. Цей вид завдань розвиває *дискурсивні уміння*, такі як визначення та встановлення логіко-смислових зв'язків;
- завдання, що передбачають відтворення почутого у формі розповіді, повідомлення або обговорення.

Також слід виділити завдання, спрямовані на розвиток *соціокультурних умінь* учнів, порівняння та інтерпретацію культурологічної інформації.

Останній етап – **Post-viewing**. Основна мета цього етапу – використати вихідний відеоматеріал як основу та опору для розвитку мовленнєвих умінь побудови монологічного висловлювання.

Етап **Post-viewing** необхідний для створення монологічного висловлювання на основі переглянутих відеодebатів. На цьому етапі відбувається перевірка розуміння повідомлення та контроль.

Вправи на даному етапі виконують функцію контролю. Вони можуть включати вправи типу правильно/неправильно, відповіді на запитання або висловлення власного ставлення до прослуханого. Такі вправи дозволяють перевірити ступінь розуміння учнями інформації з відеодebатів.

Під час роботи з відеодebатами важливо створити ситуацію успіху, запропонувати учням завдання, що будуть для них під силу. Складний відеоматеріал може викликати розчарування, небажання долати труднощі та позбавити віри в успіх. Занадто легкі матеріали роблять роботу нецікавою та не привабливою, вони не є розвивальним фактором у процесі навчання іноземної мови.

Перед переглядом відеоматеріалу необхідно визначити мету та основне завдання. Завдання слід ускладнювати під час роботи з матеріалом. Основна інформація відеоматеріалу міститься в словах, на які падає наголос у реченні. Тому для виокремлення необхідної інформації потрібно приділити більше уваги роботі над пошуком наголошених слів. Учням можна запропонувати завдання типу: розбити вже переглянутий відеоматеріал на речення та визначити наголошені слова. Такі завдання зазвичай не викликають труднощів і виконуються легко.

На наступному етапі необхідно пропонувати більш складні вправи, спрямовані на вилучення інформації, такі як заповнення пропусків у реченнях, де відсутня інформація, або відповіді на конкретні запитання.

При роботі з відеодebатами велика увага приділяється вправам передтекстового етапу, оскільки від них залежить успішність розуміння мовного повідомлення. Перед демонстрацією відеоматеріалу вчитель повинен переглянути його, проаналізувати та визначити найскладніші для розуміння моменти. Фрази, слова або словосполучення, які можуть спричинити труднощі, необхідно записати на дошці. Потім їх слід обов'язково проговорити, щоб учні змогли сприйняти їх правильну вимову.

Перед переглядом відеодebатів учням необхідно дати час для ознайомлення з письмовим завданням. Відеодebати зазвичай демонструються один раз. Після першого перегляду перевіряється ступінь розуміння інформації, що міститься у відеоматеріалі. Зазвичай це робиться за допомогою загальних запитань або вправ True/False/Not stated. Вправи допомагають учням повністю зрозуміти зміст висловлювань та позиції мовців. Після цього можна переходити до наступних етапів роботи, які передбачають усне обговорення відеодebатів: висловлювання власного ставлення до почутого, коментарі, ставлення до порушеної проблеми у формі монологічного висловлювання.

На Post-viewing етапі учні виконують такі види завдань:

- відповідають на запитання за відеодebатами;
- складають план переказу;
- складають стислий або розгорнутий переказ;
- коментують зміст відеоматеріалу;
- готують монологічні висловлювання на основі відеодebатів.

Зазначені види комунікативних завдань можуть виконуватися **як індивідуально, так і в формі коворкінгу.**

Коворкінг сприяє взаємодії учнів під час виконання завдань, обміну думками, взаємодопомоги, формує нове освітнє середовище, у рамках якого створюються умови для розвитку творчих здібностей учнів.

Ознайомившись із цими етапами роботи з відеодebатами, необхідно підібрати ряд вправ і комунікативних завдань для кожного з них, які сприятимуть розвитку умінь побудови монологічного висловлювання старшокласниками.

Американська дослідниця Сьюзен Стемплескі у своїх працях описує прийоми, які доцільно застосовувати при роботі з відеодebатами. Це прийоми: «глядачі та слухачі», «передбачення», «один звук», «застиглий кадр», «правда чи неправда», «рольова гра», «заповнення пропусків у діалозі», «відеодиктант» та інші.

Одним із найцікавіших прийомів роботи з відеодebатами є **«глядачі та слухачі»**. Учитель ділить учнів на дві групи. Перша група переглядає відеозапис, друга група слухає його. Потім глядачі пояснюють слухачам, що вони побачили.

Під час застосування цього прийому на уроці можна запропонувати учням завдання **«обери роль»**. Глядачі та слухачі обирають роль одного з учасників відеодebатів. Слухачі задають глядачам питання, щоб отримати інформацію про сюжет тексту, після чого передають цю інформацію вчителю.

Також у цьому контексті можна застосувати прийом **«скажи мені, що трапилося»**. Слухачі прослуховують відеодebати, а потім описують почуте. Глядачі також переглядають відеоматеріал без звуку, а потім описують його.

Послідовність виконання прийому «глядачі та слухачі»:

1. Вчитель обирає відеодebати;
2. Учні діляться на дві групи: глядачі та слухачі;
3. Вчитель демонструє відеодebати спочатку лише зі звуком, потім — лише зображення;
4. Слухачі розповідають, що вони почули;
5. Слухачі ставлять глядачам запитання щодо відеодebатів, глядачі відповідають;
6. Один або двоє учнів узагальнюють інформацію, яку вони зрозуміли.

Прийом «застиглий кадр»

Цей прийом передбачає натискання кнопки **«пауза»** під час перегляду відеодebатів для зупинки зображення на екрані. Прийом сприяє більш детальному розгляду та подальшому опису окремих образів із відеодebатів.

Послідовність виконання:

1. Вчитель повідомлює учнів, що буде періодично зупиняти картинку і ставити запитання за кадрами;
2. Вчитель включає відеодєбати зі звуком і робить паузи в обраних місцях;
3. Учні виконують завдання (описують певний образ, дають характеристику);
4. Вчитель фіксує результати;
5. Учні підбивають підсумки того, що вони дізналися з відеодєбатів.

Картинка може бути використана як матеріал для ознайомлення з новими лексичними одиницями.

Прийом «один звук»

Учням пропонується прослухати відеодєбати без зображення та уявити картинку на екрані.

Наприклад:

Прослухавши одну або кілька фраз учасника відеодєбатів, учні повинні описати його/її зовнішність та внутрішні якості лише по звуку голосу.
Інструкція для учнів: You are going to describe the picture. You will speak for not more than 2 minutes. In your talk remember to speak about:

1. What/who is in the photo
2. What is happening
3. What he/she is talking about
4. What he/she feels

Учням пропонується фрагмент запису, де описується певна людина або герой. Ім'я не зазначене, і учні повинні визначити, кого описують.

Послідовність застосування:

1. Вчитель наочно демонструє ключові слова;
2. Вчитель дає установку на розуміння значень лексичних одиниць і їхнє подальше використання;
3. Учні обирають лише ті лексичні одиниці, які описують мовця;
4. Вчитель закриває екран і включає відеоматеріал;
5. Учні пропонують можливі варіанти відповіді;

6. Вчитель включає відеодebати зі звуком і зображенням;
7. Учні порівнюють свої здогади з тим, що вони побачили на екрані.

Прийом «Правда чи неправда»

При використанні цього прийому вчитель формує лексичні навички.

1. Вчитель виписує на дошку основні вирази з відеодebатів.
2. Перед переглядом відеоматеріалу вчитель повинен упевнитися, що всі лексичні одиниці, представлені на дошці, зрозумілі учням.
3. Учні пропонується переглянути фрагменту відеодebатів, який містить необхідну інформацію.
4. Мета завдання — визначити, чи є дані висловлювання правдивими чи ні.
5. Після перегляду учні визначають, які твердження правильні, а які — ні.

Прийом «Заповнення пропусків у відеодebатах»

Цей прийом також важливий і цікавий для роботи з відеодebатами.

1. Вчитель роздає картки з текстом, де пропущені репліки одного з учасників відеодebатів.
2. Учні заповнюють пропуски в картках після перегляду відеодebатів.
3. Потім учні відтворюють дебаты у групах.
4. Після цього вчитель демонструє відеоматеріал, щоб учні порівняли свої тексти з тим, що було продемонстровано на екрані.

Ці прийоми здебільшого використовуються на **while-listening етапі** та готують учнів до подальших мовленнєвих вправ проблемного характеру.

Після перегляду відеодebатів учні переходять до формулювання монологічних висловлювань.

На цьому етапі доцільно застосовувати завдання, які вчать учнів аналізувати, порівнювати, зіставляти, логічно будувати висловлювання та критично мислити. Типовими завданнями є:

1. Проаналізувати висловлювання одного з учасників відеодebатів і визначити, яку проблему він піднімає;
2. Порівняти точки зору обох сторін, виявити спільні та різні риси;
3. Зіставити аргументи, наведені учасниками дебатів;

4. Проаналізувати обговорювану проблему та висловити власну думку;
5. Висловитися, якій зі сторін надає перевагу учень;
6. Виразити власну позицію «за» та «проти» обговорюваної проблеми.

2.3. Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики

Достовірність методики розвитку комунікативної компетентності у монологічному мовленні за допомогою відеодебатів визначалася в результаті експериментального навчання.

Метою експериментального навчання є перевірка гіпотези дослідження та ефективності запропонованої методики роботи.

Для досягнення поставленої мети в ході експериментального навчання розв'язувалися такі завдання:

- розвивати вміння розуміти зміст відеодебатів;
- розвивати вміння визначати основну проблему відеоматеріалу;
- розвивати вміння розуміти логіку викладу інформації чи аргументації, послідовність фактів;
- розвивати вміння прогнозувати розвиток подій;
- розвивати вміння висловлювати власну думку щодо поданих аргументів;
- розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти отриману інформацію;
- розвивати вміння погоджуватися чи не погоджуватися з висловлюваннями учасників та аргументувати власну точку зору.

Експериментальне навчання проводилося впродовж 2024/25 навчального року на базі школи чи ліцеї. Учасниками експериментального навчання стали учнів 10 класу.

Згідно з Типовою навчальною програмою для загальноосвітніх закладів у 10-му класі передбачено 3,5 години англійської мови на тиждень. Протягом року учні 10 класу вивчали 5 тем. Однак відеодебати були підібрані не до кожної з них. Вони відповідали таким темам:

1. **Подолання труднощів (Challenges).** Пригоди та подорожі. Природні катаклізми. Екстремальні заняття. Працевлаштування.
2. **Сучасне життя (Modern Living).** Наука. Технології та комп'ютери. Злочини і покарання.
3. **Суспільство і права людини (Rights).** Проблеми сучасного суспільства. Політична ситуація у світі. Злочини і покарання. Підліток і сучасний світ. Освіта. Кар'єра.
4. **Боротьба за виживання (Survival).** Руйнування екосистеми, зникаючі види тварин. Дослідження космосу. Здоров'я людини.

Завдання учнів полягало у перегляді відео дебатів та виконанні вправ, а також підготовці монологічного висловлювання із зазначенням проблеми, її аналізом, зіставленням думок та висловленням свого відношення..

Старшокласники навчалися за підручником англійської мови для 10 класу Focus.

Завдання для розвитку аудіювання у процесі роботи з відеодebатами

Розвиток умінь аудіювання у старшокласників під час роботи з відеодebатами здійснювався через систему спеціально дібраних завдань. Вони були спрямовані на формування вмінь сприймати, аналізувати та інтерпретувати іншомовне мовлення, а також на розвиток критичного мислення та навичок усного висловлювання.

Завдання умовно поділялися на три основні групи:

1. **Завдання на розуміння основного змісту відеоматеріалу.** Учні мали визначити мету відеодebатів і зрозуміти їхній основний зміст.
2. **Завдання на вилучення конкретної інформації.** Старшокласникам пропонувалося встановити основну проблему відеодebатів, продемонструвати розуміння логіки викладу інформації та визначити ставлення мовців до проблеми.
3. **Завдання на повне розуміння змісту.** Учні повинні були сприйняти аргументи кожного учасника дискусії, що створювало підґрунтя для

подальшого аналізу, порівняння та висловлення власної думки щодо обговорюваної проблеми.

Оцінювання рівня сформованості умінь аудіювання здійснювалося за такими критеріями:

- розуміння змісту відеоматеріалу;
- розуміння аргументації учасників відеодebатів, послідовності фактів і подій;
- встановлення логічних зв'язків між аргументами, фактами та подіями;
- визначення ставлення кожного учасника до порушеної проблеми;
- прогнозування можливого подальшого розвитку подій;
- аналіз отриманої інформації для формулювання власної позиції.

Завдання для розвитку монологічного мовлення у процесі роботи з відеодebатами

Розвиток умінь іншомовного монологічного мовлення у старшокласників під час роботи з відеодebатами відбувався завдяки системі вправ, спрямованих на формування вміння будувати зв'язні, логічно обґрунтовані та аргументовані висловлювання. Основний акцент робився на тому, щоб учні навчалися не лише відтворювати зміст почутого, а й самостійно висловлювати власну позицію.

До комплексу завдань належали:

1. **Відтворення основних ідей.** Учні мали передати ключові тези кожного учасника відеодebатів у формі короткого монологічного висловлювання.
2. **Висловлення власної думки.** Старшокласникам пропонувалося дати оцінку аргументам учасників, погодитися або не погодитися з ними та аргументувати свою точку зору.
3. **Аналіз і порівняння позицій.** Учні виконували завдання на зіставлення аргументів різних учасників, визначення сильних і слабких сторін висловлених ідей.
4. **Обговорення основної проблеми.** Учням пропонувалося сформулювати власне монологічне висловлювання, у якому вони висвітлювали

проблему відеодебатів, пропонували можливі шляхи її розв'язання та прогнозували наслідки.

5. Творчі завдання. Передбачалося створення альтернативних сценаріїв розвитку подій, підготовка власних виступів у формі дебатів, що сприяло розвитку комунікативної ініціативи.

Оцінювання сформованості компетентності у монологічному мовленні здійснювалося за такими критеріями:

- повнота та точність передачі змісту;
- логічність і послідовність викладу;
- уміння аргументувати власну позицію;
- використання відповідних мовних засобів;
- уміння інтегрувати інформацію з почутого матеріалу у власне висловлювання.

З метою проведення діагностичного контролю учням було запропоновано переглянути відео дебати *Has Social Media Harmed These Teens? | Middle Ground* <https://www.youtube.com/watch?v=jRkuf3usljM>

На основі діагностичного контролю в 10 класі можна зробити висновок, що вміння іншомовного монологічного мовлення та аудіювання учнів до моменту проведення зрізу вже були сформовані. Основний зміст відеоматеріалу зрозуміли всі учні. Що стосується розуміння аргументації, послідовності фактів та подій, жоден із учнів не набрав максимальну кількість балів за цим критерієм. 40% учнів отримали два бали з трьох, решта 60% — по одному балу. Учні, які не набрали жодного бала за цим критерієм, не було.

Зрозуміти взаємозв'язок між аргументами, фактами та подіями відеодебатів також вдалося всім учасникам моніторингу, але максимальний бал за цим критерієм ніхто не отримав. Середній бал набрали 46% учнів, решта отримали один бал.

Ще однією складністю при сприйнятті відеодебатів стало визначення ставлення кожного учасника до обговорюваної проблеми. 3% учнів не впоралися з цим завданням, основна частина отримала мінімальний бал. Що

стосується прогнозування подальшого розвитку подій, із цим завданням упоралися всі учні.

Особливу складність становив аналіз інформації, отриманої під час прослуховування. 10% учнів не впоралися з цим завданням.

Розглядаючи критерії оцінювання умінь іншомовного монологічного мовлення, можна зробити висновок, що комунікативне завдання виконує кожен учень. Не було жодного учня, який набрав би максимальну кількість балів за цим критерієм. Незважаючи на це, 75% учнів отримали середній бал. Це свідчить про те, що на початок 10 класу вміння іншомовного монологічного мовлення учнів вже сформовані.

Те саме можна зазначити щодо сформованості лексико-граматичної сторони мовлення.

Підводячи підсумок діагностичного контролю в 10 класі, необхідно відзначити, що на початку експериментального навчання учні виконують запропоновані завдання в середньому на 65–70%. Особливу складність становлять завдання на сприйняття та розуміння відеодebатів.

Результати підсумкового контролю відрізняються від результатів діагностичного контролю.

Під час проведення експериментального дослідження у 10 класі оцінювалася сформованість умінь іншомовного монологічного мовлення та аудіювання учнів на основі роботи з відеодebатами.

За критерієм «Розуміння аргументації учасників відеодebатів, послідовності фактів та подій» результати показали високий рівень сформованості навичок. Жоден учень не набрав менше максимального балу. Усі учасники змогли встановити взаємозв'язок між аргументами, фактами та подіями, а також визначити ставлення кожного учасника до обговорюваної проблеми. Середній бал отримали лише 6 учнів із 20, решта здобули максимальні оцінки. Крім того, всі учні успішно проаналізували інформацію, отриману під час прослуховування.

Розгляд критеріїв оцінювання монологічного мовлення свідчить про те, що комунікативне завдання виконав практично кожен учень. Більшість учасників набрали максимальні бали, що свідчить про високий рівень сформованості мовленнєвих умінь.

Підсумковий аналіз динаміки виконання завдань показав, що на початку експериментального навчання учні виконували запропоновані завдання в середньому на 65–70%, а до кінця експериментального дослідження цей показник підвищився до 75–80%. Більшість учнів успішно справлялася з усіма завданнями.

Наведемо приклад уроку з використанням відео дебатів, який було використано під час проведення експериментального дослідження.

Тема: Has Social Media Harmed These Teens?

Мета уроку:

- Розвивати навички аудіювання та розуміння аргументів різних учасників дискусії.
- Формувати уміння виражати власну думку у монологічній формі.
- Розвивати критичне мислення, аналіз інформації та здатність аргументувати свою позицію.

Частина 1. Аудіювання (Listening)

Мета: зрозуміти основну думку, аргументи та позиції учасників відеодебатів.

Завдання 1. Основне розуміння відеоматеріалу

1. Перегляньте відео «Has Social Media Harmed These Teens?» один раз.
2. Визначте основну тему та проблему, про яку йдеться.
3. Визначте позицію кожного учасника: позитивна чи негативна щодо впливу соцмереж.

Завдання 2. Детальне розуміння (Listening for details)

1. Після другого перегляду відео заповніть таблицю:

Учасник	Основний аргумент	Приклад/пояснення	Власна оцінка аргументу
----------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------------

Учасник	Основний аргумент	Приклад/пояснення	Власна оцінка аргументу
Учасник 1			
Учасник 2			
Учасник 3			

2. Визначте, чи є суперечності між аргументами учасників.

Завдання 3. Аналіз причин та наслідків

- Складіть список наслідків використання соціальних мереж для підлітків, які згадували учасники дебатів.
- Позначте, які з них мають позитивний вплив, а які — негативний.

Частина 2. Монологічне мовлення (Speaking – Monologue)

Мета: навчитися висловлювати власну позицію щодо проблеми, аргументувати її та використовувати отриману інформацію.

Завдання 1. Висловлення власної думки

1. Підготуйте монолог (1–2 хвилини) на тему:
Do you think social media has more positive or negative effects on teenagers?
2. Використайте такі структури:
 - In my opinion... / I believe...
 - One reason is... / For example...
 - On the other hand... / However...

Завдання 2. Аргументація на основі відео

1. Оберіть один аргумент з відеодebатів, з яким ви згодні або не згодні.
2. Поясніть свою позицію, використовуючи фрази для підтримки думки:
 - I agree with... because...
 - I disagree with... because...
 - This is important because...

Завдання 3. Прогнозування розвитку подій

- Спробуйте уявити, які наслідки може мати використання соціальних мереж для вашого покоління через 5 років.
- Підготуйте короткий монолог із власним прогнозом.

Частина 3. Додаткові комунікативні вправи

1. Обговорення в парах або групах:

- Порівняйте аргументи, висловлені вами і іншими учнями.
- Складіть список позитивних та негативних ефектів соціальних мереж.
- Домовтеся про спільну рекомендацію для підлітків щодо використання соцмереж.

2. Міні-дебати:

- Розділіть клас на дві команди: «Social media is harmful» / «Social media is beneficial».
- Кожна команда готує 3 аргументи та 1 контраргумент до суперників.
- Проведіть короткі дебати (по 1 хв. на учасника).

ВИСНОВКИ

Дослідження методики формування комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні на основі відеодebатів показало, що використання відеодebатів є ефективним засобом розвитку мовленнєвих навичок та комунікативної компетентності учнів. Відеодebати дозволяють створити умовно-реальні ситуації спілкування, які наближені до сучасних комунікативних практик, забезпечують високий рівень мотивації до навчальної діяльності та сприяють розвитку аналітичного мислення. Вони стимулюють учнів до активного сприйняття інформації, дозволяють працювати з різними точками зору та розвивати вміння аргументовано висловлювати власну позицію.

Робота з відеодebатами сприяє розвитку різних аспектів аудіювання. Старшокласники навчаються виділяти основну тему та проблему матеріалу, розуміти логіку викладу аргументів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами та подіями, а також прогнозувати можливий розвиток ситуацій. Виконання завдань на аудіювання допомагає учням не лише відтворювати почуту інформацію, а й аналізувати її, порівнювати аргументи різних учасників та формувати власну оцінку представлених фактів. Такий підхід забезпечує всебічний розвиток умінь сприймати іноземну мову на слух, що є невід'ємною складовою комунікативної компетентності.

Монологічне мовлення старшокласників також суттєво розвивається в процесі роботи з відеодebатами. Учні навчаються будувати зв'язні та логічні висловлювання, правильно структурувати свої думки, аргументувати позицію та використовувати лексико-граматичні засоби відповідно до змісту. Робота з відеодebатами дозволяє поєднати аналіз інформації з висловленням власної точки зору, що формує навички самостійного мовлення та підвищує комунікативну ініціативу. Учасники дослідження демонструють здатність виділяти ключові тези, узагальнювати їх та формулювати власні аргументи, що є важливим показником сформованості монологічного мовлення.

Результати діагностичного та підсумкового контролю свідчать про позитивну динаміку формування комунікативної компетентності. На початку навчання старшокласники виконували запропоновані завдання на рівні 65–70%, до кінця першого року експериментального навчання показники зросли до 75–80%. Практично всі учні демонструють уміння аналізувати аргументи, прогнозувати розвиток подій та висловлювати власну позицію, що підтверджує ефективність запропонованої методики. Особливої уваги заслуговує факт, що завдяки відеодebатам учні розвивають критичне мислення, вчаться співвідносити власний досвід із представленою інформацією та робити усвідомлені висновки. Методика формування комунікативної компетентності на основі відеодebатів передбачає комплексне поєднання завдань на аудіювання та монологічне мовлення, що забезпечує системне і цілісне формування мовленнєвих умінь. Вона включає: аналіз аргументів учасників, визначення основної проблеми, прогнозування розвитку подій, висловлення власної думки, порівняння позицій різних учасників та створення аргументованих монологів. Таке поєднання забезпечує всебічний розвиток мовної компетенції учнів та їх готовність до використання англійської мови у реальних комунікативних ситуаціях.

З огляду на результати дослідження можна дати наступні методичні рекомендації: по-перше, систематично використовувати відеодebати в навчальному процесі, поєднуючи їх із завданнями на аудіювання та монологічне мовлення; по-друге, забезпечувати аналіз та обговорення аргументів учасників відеодebатів; по-третє, надавати учням можливість самостійно прогнозувати розвиток подій та формувати власні рекомендації; по-четверте, активно застосовувати інтерактивні форми роботи, групові обговорення.

Отже, дослідження довело, що методика формування комунікативної компетентності старшокласників у монологічному мовленні на основі відеодebатів є ефективною. Вона сприяє розвитку як аудіювання, так і монологічного мовлення, формує критичне мислення, уміння аргументовано висловлювати власну позицію, підвищує рівень мовної впевненості та

готовності учнів до практичного використання англійської мови у різних комунікативних ситуаціях. Застосування даної методики дозволяє створити сучасне, мотиваційне та інтерактивне середовище навчання, що відповідає вимогам сучасної освіти та сприяє всебічному розвитку комунікативної компетентності учнів старшої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 1. – С. 15–25.
2. Глазунова О. Г. Використання мультимедійних технологій у навчанні іноземних мов. – Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2015. – 176 с.
3. Гончарова О. А., Маслова А. В. Англійська мова для академічного спілкування. – Мелітополь : Колор Принт, 2019. – 104 с.
4. Дмитренко Н. І., Школа І. В., Салюк Б. В., Школа О. В., Захарова Н. В. Використання месенджерів для проведення дебатів у дистанційному навчанні студентів університетів // International Journal of Evaluation and Research in Education. – 2024. – URL: https://www.researchgate.net/publication/384509765_Messengers_in_providing_debates_within_a_remote_online_learning_of_university_students
5. Запорожченко А., Нестерова Н. Поняття та особливості іншомовного монологічного мовлення. 2021. С. 114.
6. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. – Київ : Вища школа, 2008. – 328 с.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.
8. Корнієва З. М., Ващило О. В. Методика навчання англійському монологічному мовленню майбутніх інженерів-механіків за допомогою подкастів // Science and Education a New Dimension. – 2019. – VII(202)(82). – С. 22–26.
9. Корнієва З. М., Ващило О. В. Ефективність навчання англійському монологічному мовленню майбутніх інженерів-механіків за допомогою подкастів // Information Technologies and Learning Tools. – 2019. – 74(6). – С. 71–83.
10. Королев С. І. Комунікативна методика у навчанні іноземних мов. – Київ : Освіта, 2002. – 224 с.

11. Лисак Г. В. Використання художніх фільмів у навчанні англійському монологічному мовленню студентів вищих навчальних закладів // *Pedagogical Discourse*. – 2019. – № 1. – С. 56–63.
12. Мільруд Р. П. Методика навчання англійської мови у школі. – Київ : Вища школа, 2001. – 256 с.
13. Морська Л. І. Інноваційні технології навчання іноземних мов у середній школі. – Київ : Освіта України, 2018. – 214 с.
14. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.
15. Орищин І. С. Розвиток навичок аудіювання під час вивчення ділової англійської мови // *Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*. – 2018. – 2(179). – С. 39–41.
16. Остраус Ю. Особливості формування англомовної компетентності у монологічному мовленні у дорослих. *Вісник науки та освіти*. 2023. №9(15). С. 1-14.
17. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезикова С. В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.
18. Пащук В. С. Навчання студентів мовних спеціальностей усного англійського монологічного мовлення з використанням автентичних художніх фільмів: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2002. 21 с.
19. Пошетун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Київ : А.С.К., 2004. – 192 с.
20. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній початковій освіті. – Київ : Педагогічна думка, 2011. – 256 с.
21. Сосяк М.М. Методика використання опор у процесі формування комунікативної компетентності студентів у монологічному мовленні// *The 14th International scientific and practical conference “Science, innovations*

- and education: problems and prospects” (August 25-27, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. – С. 248-253
22. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іноземних мов у вищій школі : підручник. – Київ : Логос, 2006. – 224 с.
 23. Федоренко Ю. П., Балатська О. В. Особливості використання оригінальних відеоматеріалів як засобу підвищення міжкультурної комунікації майбутніх учителів англійської мови // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2022.
 24. Хоружа Л. Л. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир розвитку сучасної освіти // Вісник Житомирського державного університету. – 2012. – Вип. 66. – С. 45–49.
 25. Устименко О. М. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. Іноземні мови. 2013. №1. С. 3-9.
 26. Advanced Discussions from A to Z. – CUP, 2001. – 586 p.
 27. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. – 6th ed. – New York : Pearson Education, 2014. – 418 p.
 28. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1(1). – P. 1–47.
 29. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Language and Communication. – London : Longman, 1983. – P. 2–27.
 30. Fisher A., Scriven M. Critical Thinking: Its Definition and Assessment. – Edgepress, 1997.
 31. Gonzalez-Torres P. F., Solano L. M. Video Listening Journals and Enhanced EFL Listening Skills. – Universidad Técnica Particular de Loja, 2023.
 32. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Volume 1: Reason and the Rationalization of Society. – Boston : Beacon Press, 1984.
 33. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Volume 2: Lifeworld and System. – Boston : Beacon Press, 1987.

34. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – 5th ed. – Harlow : Pearson Education, 2015. – 446 p.
35. Hassan A. M., Mondal I. A. Modeling pedagogical learning environment with hybrid model based on ICT. – arXiv, 2021. – URL: <https://arxiv.org/abs/2108.07793>
36. Hymes D. On Communicative Competence // Sociolinguistics. – Harmondsworth : Penguin, 1972. – P. 269–293.
37. McClelland D. C. Testing for Competence Rather than for “Intelligence” // American Psychologist. – 1973. – Vol. 28(1). – P. 1–14.
38. Johnson D. W., Johnson R. T. Active Learning: Cooperation in the College Classroom. – Edina, MN : Interaction Book Company, 2009. – 318 p.
39. Johnson D., Johnson R. Joining Together: Group Theory and Group Skills. – Pearson, 2009.
40. Kennedy C. Using Debates in EFL Classes // English Teaching Forum. – 2007. – Vol. 45(3). – P. 2–9.
41. Kumari P. Debating Skills in Education: A Practical Guide. – Springer, 2018.
42. Niemiec M. Oxford-style debates in telecommunication and computer science education. – arXiv, 2022. – URL: <https://arxiv.org/abs/2206.03276>
43. Olivier G., Suryati N. EFL Students' Perception towards the Use of Debate Video Session for Vocabulary Acquisition and Retention // ETERNAL (English Teaching Journal), 2025.
44. Popper K. The Open Society and Its Enemies. – London : Routledge, 2002.
45. Sarani A. The Effect of Video-Based Tasks in Listening Comprehension // Gist Education and Learning Research Journal, 2014. – URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1062660.pdf>
46. Snider A., Schnurer M. Many Sides: Debate across the Curriculum. – New York : International Debate Education Association, 2006. – 382 p.
47. Talalakina E. V. Video-Conference Debates: A Platform for Critical Thinking within Foreign Language Acquisition // Proceedings of the 4th International Conference on Computer Supported Education (CSEDU-2012), 2012.

48. Zareva A. Academic Vocabulary in Oral Proficiency Interviews: Implications for Teaching and Learning // System. – 2012. – Vol. 40(4). – P. 437–450.
49. Webler W. D. Metaplan technique in education and business planning. – Bielefeld : Universität Bielefeld, 1995.
50. Wee L. K., Lee T. L. Video analysis and modeling tool for physics education: A workshop for redesigning pedagogy. – arXiv, 2012. – URL: <https://arxiv.org/abs/1207.0220>

SUMMARY

The study of the methodology for developing communicative competence in senior students' monologic speech based on video debates has shown that the use of video debates is an effective means of enhancing students' language skills and communicative competence. Video debates allow the creation of imaginary communication situations that closely resemble modern communicative practices, ensure a high level of motivation for learning activities, and contribute to the development of analytical thinking. They stimulate students to actively perceive information, work with different points of view, and develop the ability to express their own position in a reasoned manner.

Working with video debates contributes to the development of various aspects of listening comprehension. Senior students learn to identify the main topic and problem of the material, understand the logic of argumentation, establish cause-and-effect relationships between facts and events, and predict possible developments. Completing listening tasks helps students not only reproduce the heard information but also analyze it, compare the arguments of different participants, and form their own assessment of the presented facts. This approach ensures the comprehensive development of the skills required to understand a foreign language by ear, which is an integral component of communicative competence.

Monologic speech in senior students also significantly develops through work with video debates. Students learn to construct coherent and logical statements, structure their thoughts correctly, argue their position, and use lexical and grammatical resources appropriate to the content. Working with video debates allows the combination of information analysis with expressing one's own point of view, which fosters independent speaking skills and enhances communicative initiative. The students demonstrate the ability to identify key points, summarize them, and formulate their own arguments, which is an important indicator of developed monologic speech.

Results of diagnostic and final assessments indicate a positive dynamic in the formation of communicative competence. At the beginning of the study, senior

students performed the proposed tasks at the level of 65–70%, while by the end of the first year of experimental learning, the indicators increased to 75–80%. Almost all students demonstrate the ability to analyze arguments, predict the development of events, and express their own position, which confirms the effectiveness of the proposed methodology. It is particularly noteworthy that, thanks to video debates, students develop critical thinking, learn to relate their own experience to the presented information, and make informed conclusions.

The methodology for developing communicative competence based on video debates involves a comprehensive combination of listening and monologic speech tasks, which ensures the systematic and holistic development of language skills. It includes analyzing participants' arguments, identifying the main problem, predicting the development of events, expressing one's own opinion, comparing different positions, and creating reasoned monologues. Such integration ensures the comprehensive development of students' language competence and their readiness to use English in real communicative situations.

Based on the results of the study, the following methodological recommendations can be made: first, systematically use video debates in the learning process, combining them with listening and monologic speech tasks; second, ensure analysis and discussion of the participants' arguments; third, provide students with the opportunity to independently predict the development of events and formulate their own recommendations; fourth, actively apply interactive forms of work and group discussions.

Thus, the study has proven that the methodology for developing communicative competence in senior students' monologic speech based on video debates is effective. It contributes to the development of both listening comprehension and monologic speech, fosters critical thinking, the ability to express one's position with reasoning, and enhances students' language confidence and readiness for practical use of English in various communicative situations. The application of this methodology creates a modern, motivating, and interactive learning environment that meets the

requirements of contemporary education and contributes to the comprehensive development of senior school students' communicative competence.

ДОДАТОК

Теми для дебатів англійською мовою

Соціальні та етичні питання:

- Should school uniforms be mandatory?
- Is social media more harmful than helpful for teenagers?
- Should homework be banned?

Науково-технічні та глобальні питання:

- Is space exploration worth the cost?
- Should plastic bags be banned worldwide?
- Is artificial intelligence a threat to humanity?

Культурні та освітні теми:

- Should students study foreign languages from primary school?
- Is it better to read books or watch movies?
- Should online learning replace traditional school?

Розважальні та мотиваційні:

- Which is better: summer holidays in the mountains or at the sea?
- Should students participate in school competitions?

Відео-дебати

1. Debate: Is Social Media Bad for Kids' Mental Health?

<https://www.youtube.com/watch?v=LvuUZ6kkPhw>

Цей дебат обговорює вплив соціальних мереж на психічне здоров'я дітей.

2. Has Social Media Harmed These Teens? | Middle Ground

<https://www.youtube.com/watch?v=jRkuf3uslJM>

Різні підлітки висловлюють свої думки щодо того, як соцмережі впливають на їхнє життя.

3. Teens open up about the impact of social media on their lives

<https://www.youtube.com/watch?v=najiOPaR37I>

Підлітки діляться досвідом використання соціальних мереж, обговорюючи плюси та мінус

Структура уроку дебатів на тему відео «**Teens open up about the impact of social media on their lives**»

1. Мета уроку

- Розвивати комунікативну компетентність учнів у монологічному та діалогічному мовленні.
- Вдосконалювати критичне мислення та навички аргументації.
- Ознайомити учнів із позитивними та негативними аспектами соціальних мереж.

2. Обладнання

- Комп'ютер/проектор або інтерактивна дошка.
- Відео: [Teens open up about the impact of social media on their lives](#)
- Роздаткові матеріали: картки з аргументами, таблиці для нотаток.

3. Етапи уроку

I. Організаційний момент (5 хв)

- Привітання, мотивація теми уроку.
- Коротке опитування:
 - Who uses social media?
 - What do you like/dislike about it?

II. Підготовка до перегляду відео (10 хв)

1. Ознайомлення з ключовою лексикою:
social media platforms, mental health, addiction, communication skills, cyberbullying, responsible use.
2. Обговорення можливих позитивних та негативних ефектів соцмереж.
3. Учні отримують таблиці для нотаток, куди записують аргументи під час перегляду відео.

III. Перегляд відео (10 хв)

- Проглядаємо відео повністю.

- Учні роблять нотатки, звертаючи увагу на:
- Позитивні ефекти соцмереж.
- Негативні ефекти.
- Приклади з життя підлітків.

IV. Обговорення відео (10 хв)

Обговорення у групах:

What positive effects of social media did you notice?

What negative effects were mentioned?

Do you agree with the teens in the video? Why/why not?

V. Проведення дебатів (15–20 хв)

1. Формування команд:

For social media: соцмережі більше корисні.

Against social media: соцмережі більше шкідливі.

2. Правила дебатів:

Кожна команда має **3–4 хвилини** на підготовку.

Виступи:

1. **Opening statement** (1–2 хв)

2. **Arguments** (2–3 хв)

3. **Counterarguments** (1–2 хв)

4. **Conclusion** (1 хв)

3. Модератор: учитель стежить за часом та нагадує про ввічливе обговорення.

VI. Підсумок уроку (5 хв)

Учні рефлексують:

What arguments convinced you the most?

Has your opinion changed?

Підведення висновків: відповідальне використання соціальних мереж, розвиток критичного мислення та комунікативних навичок.

4. Роздаткові матеріали

Картки для аргументів:

For social media: communication with friends, learning opportunities, social activism.

Against social media: distraction, cyberbullying, addiction, mental health issues.